

DIPLOMNÍ SEMINÁŘ
ANALYTICKÁ ČÁST

město **OPAVA**

OPAVA řeka

Bc. Kristina Králová
ateliér 603 Fingerová_Grohmannová
LS 2024_FA ČVUT
Ústav Krajinářské architektury

„Duše krajiny a její vizuální přitažlivost patří k rozhodujícím faktorům při volbě životního prostoru člověka i společnosti. Je zároveň inspirací při zakládání sídel a při zrodu urbanistických koncepcí. Krajina ovlivňuje architekturu, motivuje vznik lokální kultury, utváří životní styl a zároveň definuje místo, které důvěrně označujeme jako domov.“

SIOSTRZONEK, Jiří. Opava a její řeka: fotografie a pohlednice do roku 1945. [Frýdek-Místek]: Lukáš Horký - Surbanz, 2019. ISBN 978-80-906351-7-3.

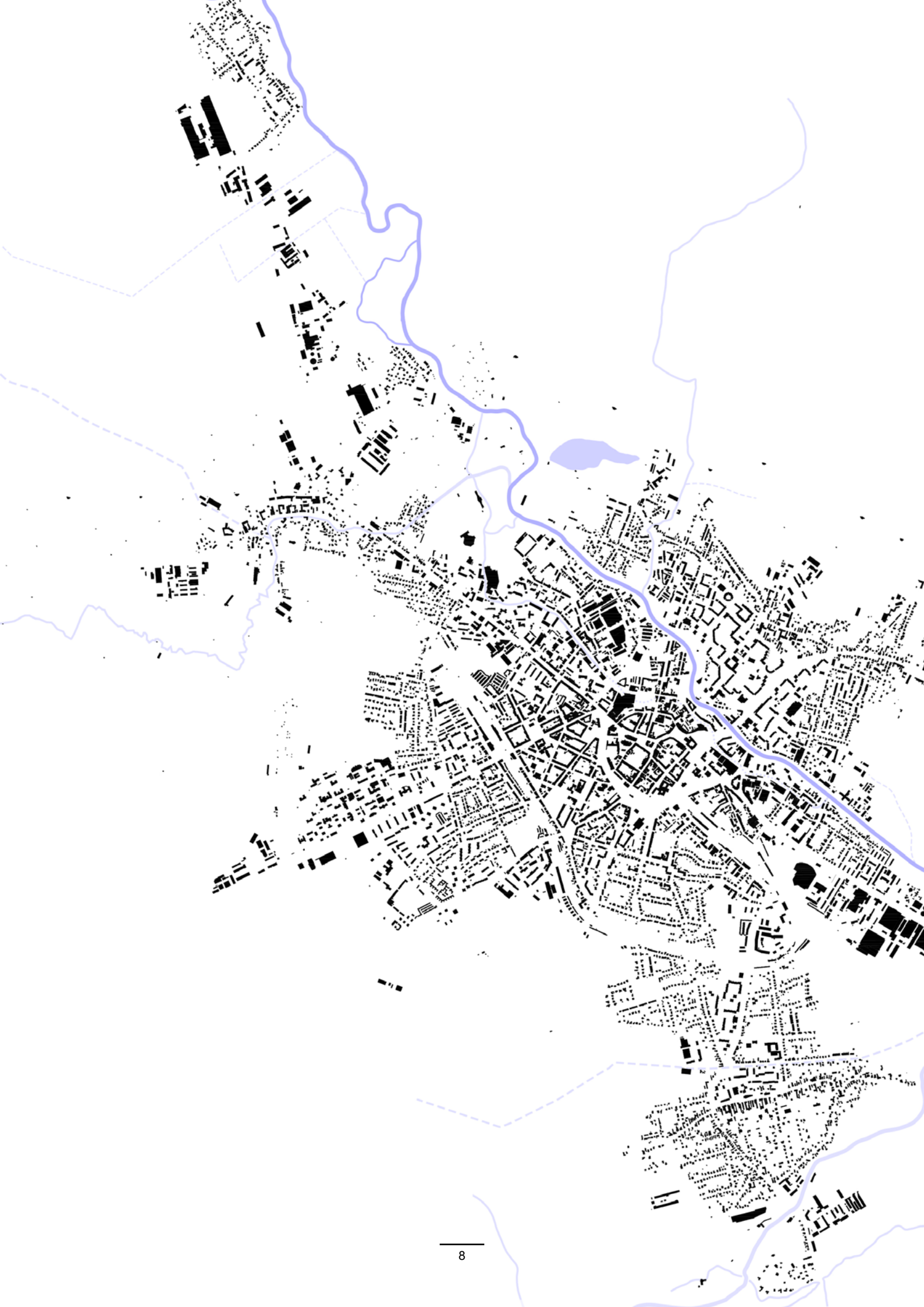
OBSAH_ANALYTICKÁ ČÁST

ÚVOD	7
ANALÝZA MĚSTA	9
<u>LOKALIZACE a základní informace</u>	<u>10</u>
1/ O MĚSTĚ (širší vztahy)	14
2/ HISTORIE města	16
3/ STRUKTURA A TYPOLOGIE města	24
4/ DOPRAVA / PROSTUPNOST	26
5/ HODNOTY - PAMÁTKY, KULTURA (zájmy a aktivity)	28
6/ ZELENÁ IFRASTRUKTURA (městská zeleň)	30
7/ VEŘEJNÝ / SOUKROMÝ PROSTOR (demografie)	32
8/ ROZVOJOVÁ ÚZEMÍ	34
9/ VYHODNOCENÍ ANALÝZ města	37
ANALÝZA ŘEKY	39
<u>LOKALIZACE a základní informace</u>	<u>42</u>
1/ O ŘECE (širší vztahy)	44
2/ HISTORIE říční krajiny (staré mapy)	46
3/ POVODNĚ	52
4/ PŘÍRODNÍ PODMÍNKY Opavska	56
a/ podnebí a srážky	
b/ geomorfologie a reliéf	
c/ geologie a pedologie	
d/ hydrologie a vodní režim	
5/ ŘEŠENÉ ÚZEMÍ - hranice+kontext, souč.stav, měřítko	60
6/ SOUČASNÉ VYUŽITÍ ÚZEMÍ	62
7/ CHARAKTER ŘEKY (meandry / napřímení)	64
8/ CHARAKTER BŘEHŮ (přírodní / umělé)	66
9/ CHARAKTER ZÁSTAVBY (struktura/typologie)	68
10/ VEGETACE (flora / fauna)	70
11/ DOSTUPNOST / PROSTUPNOST	72
12/ ROZVOJOVÉ PLOCHY	74
13/ FUNKCE (zájmy a aktivity)	76
14/ SWOT	78
15/ VYHODNOCENÍ ANALÝZ řeky	80
ZÁVĚR	83

ÚVOD

Tématem diplomního semináře a následně diplomního projektu se stala řeka Opava. Řešené území se nachází v délce jejího toku na ploše katastrálního území stejnojmenného města Opavy. Výběr zadání ovlivnil nostalgický vztah k rodnému městu i vodě samotné. Již od dětství jsem k vodě a přírodě měla velmi blízko a po letech strávených studiem krajiny, jejího vlivu na vývoj osídlení i samotného člověka a společnosti, se na místo vracím s jiným pohledem, myšlenkami, pocity a otázkou možné vize, jak téma řeky a důležitost vody navrátit do společné diskuse a hledat východiska, které by utvrdily její zásadní postavení při tvorbě udržitelného rozvoje sídel, ekologické stability krajiny i mentální pospolitosti lidského společenství.

Obsah analytické části diplomního semináře se dělí na dva hlavní bloky: Analýzu **města** a Analýzu **řeky**.

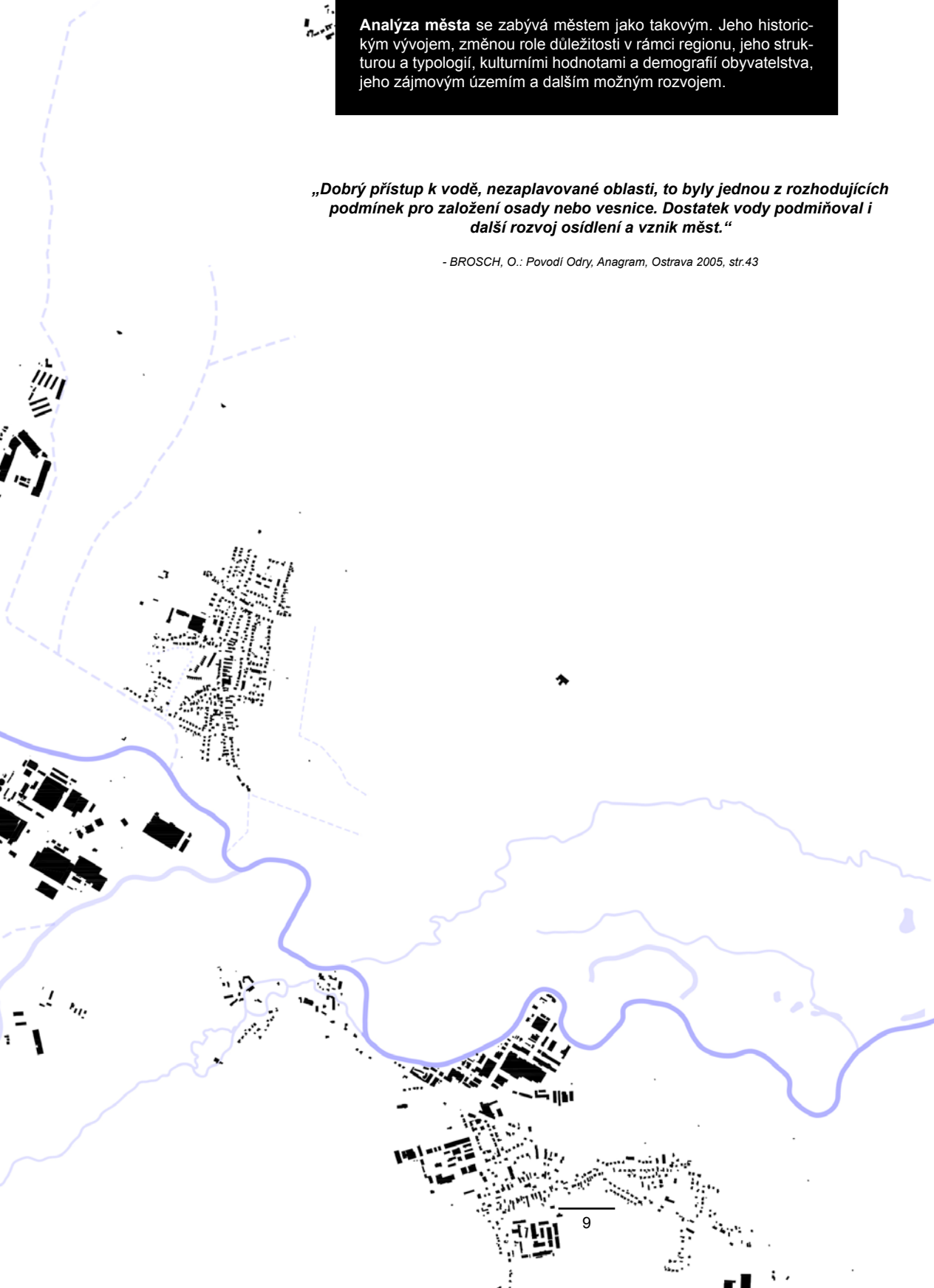

ANALÝZA MĚSTA

Analýza města se zabývá městem jako takovým. Jeho historickým vývojem, změnou role důležitosti v rámci regionu, jeho strukturou a typologií, kulturními hodnotami a demografií obyvatelstva, jeho zájmovým územím a dalším možným rozvojem.

„Dobrý přístup k vodě, nezaplavované oblasti, to byly jednou z rozhodujících podmínek pro založení osady nebo vesnice. Dostatek vody podmiňoval i další rozvoj osídlení a vznik měst.“

- BROSCH, O.: Povodí Odry, Anagram, Ostrava 2005, str.43

LOKALIZACE a základní informace - město Opava

Opava je statutární město situované na východě České republiky v severní části Moravskoslezského kraje. Město se rozkládá v širokém údolí řeky Opavy mezi mírnými svahy Opavské pahorkatiny (pásmo Nízkého Jeseníku) a Poopavské nížiny. Kdysi byla centrem Opavského knížectví, mocenským i obchodním centrem a v letech 1742 až 1918 hlavním městem rakouského, resp. českého Slezska. Dnes žije především kulturním životem. Opava byla a stále je považována za metropoli Slezska a je jedním z nejvýznamnějších měst Moravskoslezského kraje.

nadmořská výška: 257 m.n.m.

katastrální výměra: 90,61 km²

počet obyvatel: 55 512

obecné části: celkem 15

centrální části: 5 (Opava-Město, Opava-Předměstí, Kateřinky, Kylešovice, Jaktař)

okrajové části: 8 (Komárov, Malé Hoštice, Milostovice, Podvihov, Suché Lazce, Vávrovice, Vlaštovičky, Zlatníky)

název města

Patrně vychází z germánského APA a keltského AHWA nebo AHAWA (obojí znamená voda či mnoho vody).

Spojením těchto slov vznikl český název Opava, latinský Opavia a německý Troppau.

První písemná zmínka r. 1195

znak

Polcený štít, v jehož pravém červeném poli je půl stříbrné orlice se zlatou zbrojí, levé stříbrné pole je polceno a v jeho pravé polovině jsou tři červené špicemi dolů obrácené krovky.

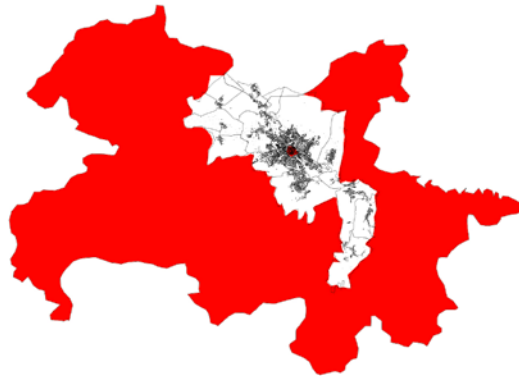

logo

města Opavy svým pojetím vychází ze dvou pramenů:

1. Pověst, která tvrdí, že se na místě dnešního města dva kupci hádali o páva
2. Slovní hříčka vycházející z názvu města o-pav-a

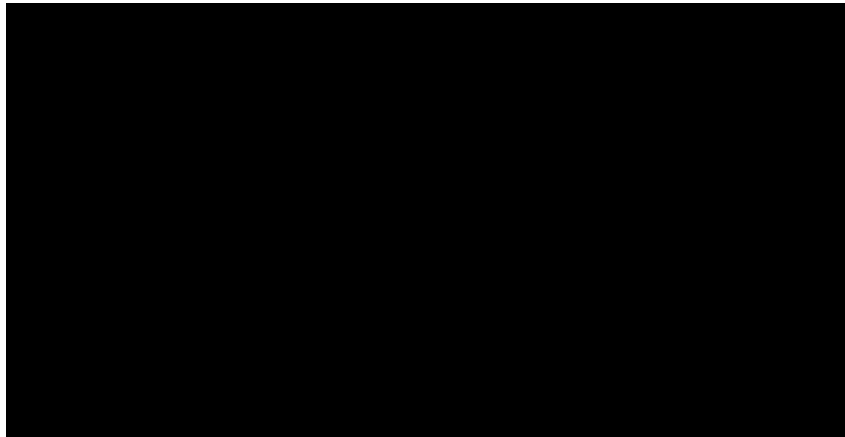
V logu je proto použitý symbol páva. Barevnost loga vychází ze znaku města – červená zvýrazňuje královskou barvu, bílá charakterizuje „bílou“ Opavu, stříbrná znamená luxus a vytříbenost.

FOTODOKUMENTACE

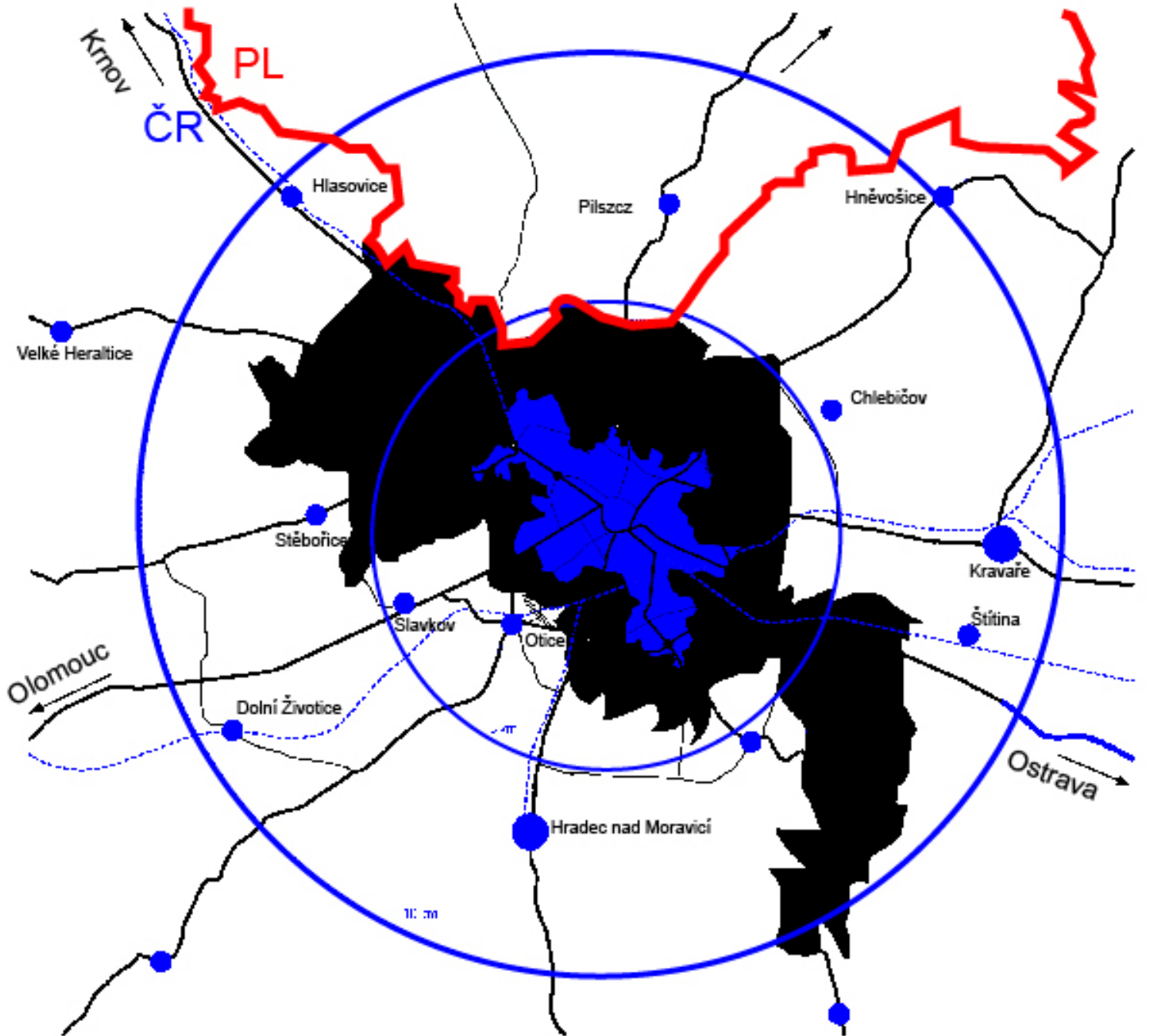
MĚSTO OPAVA

1/ O MĚSTĚ (širší vztahy)

	silnice 1. třídy
	rychlostní silnice
	hranice ČR
	železnice
	Statutární město Opava
	okres Opava

to Opava/centrum Opavy

2/ HISTORIE města

Město Opava, historické sídlo Slezska, byla odedávna centrem vzdělanosti a místem, kde se psaly dějiny. Původně Opava vznikala jako kupecká osada u brodu její stejnojmenné řeky Opavy. Těmito místy procházela obchodní stezka z Moravy do Polska, která byla součástí Jantarové stezky spojující Jadran s Baltem. První zmínka o osídlení Slovy se datuje k 10.-11.století, statut města však dostala až v roce 1224 Přemyslem Otakarem I. Od 12. století byla Opava významným správně-politickým centrem. Město, obehnané kamennými hradbami, v sobě ukrývalo jádro osídlení - Horní náměstí, které bylo křižovatkou obchodních cest a odehrával se zde všechn kulturní a společenský život. Toto historické centrum dnes patří do městské památkové zóny Opavy.

Opava se v průběhu své historie musela potýkat s mnoha konflikty, nejvíce byla však zasažena světovými válkami, zejména pak 2.světová válka, která téměř vymazala historickou tvář města.

gotika 14.-16. století

Období vrcholného středověku se pro Opavu stalo dobou rozkvětu města i růstu bohatství jeho obyvatel, a to i přes spory knížecích následníků, lokální války se sousedy, neúrodná léta a dokonce i hladomor. Opava se stala významným centrem církevního života, zejména sídlem významných církevních řádů. Kláštery pečovaly nejen o duchovní život, ale také o stavební a hospodářský rozvoj.

Jádro osídlení se koncentrovalo na Horním náměstí a dále se rozšiřovalo podél ulic Mezi Trhy směrem k Dolnímu náměstí. Kromě těchto dvou náměstí, zde existoval také tržní prostor - Dobytčí trh - v místech dnešní Masarykovy ulice. S rozvojem města postupně vznikala tři předměstí navazující na vstupní městské brány - Jaktařská, Ratibořská a Hradecká. Město zdobily původní gotické měšťanské domy, kláštery a kostely, chránily ho pevné kamenné hradby.

Patnácté století bylo obdobím husitských válek. Opava je husity dobита roku 1431. V druhé půlce 15. století se začíná rozpadat jednotné opavské knížectví a držitelem Opavy se stává český král Jiří z Poděbrad. Ten ale město stejně jako celou Moravu ztrácí v křížáckém tažení.

renesance 16.-17. století

Po ničivém období válek a morů se Opava dožívá renesance, která je dodnes viditelná na Horním a Dolním náměstí, na Masarykově i Ostrožné ulici. Koncem 16. století se ve městě nachází 279 právovárečných domů a prosperuje zde více než 30 oborů soudobé řemeslné výroby. Po nástupu Habsburků potvrzuje roku 1579 císař Rudolf II. městská privilegia a umožňuje tím opět výrazný rozvoj řemesel a obchodu. V roce 1603 vrcholí náboženské nepokoje a roku 1607 město ovládají císařské vojska.

Období třicetileté války přináší obávaný mor, kterému tehdy podlehla většina populace. Roku 1675 je na Dolním náměstí postaven morový sloup. Několik dalších desetiletí se město vzpamatovává z válečných tažení a pomalu se začíná otevírat barokní architektuře a umění.

baroko 18. století

Opava se stává centrem tzv. rakouského Slezska. Marie Terezie zde zakládá sídlo svého královského úřadu a Slezského veřejného konventu. Centralizace monarchie však důležitost role města utlumila a zůstalo tak pouze sídlem kraje. V období baroka dochází v Opavě k přesatvbě kláštera minoritů, jejich kostela sv. Ducha a vzniká dosud dochovaný barokní dům U Mouřenína v ulici Mezi Trhy. Roku 1733 byl postaven na dnešní Masarykově ulici Sobkův palác a o čtyři roky později je na druhé straně ulice Blücherův palác. Nejdůležitější novostavbou tehdejší doby byla dominanta Dolního náměstí - kostel sv. Vojtěcha s jezuitskými kolejemi.

průmyslová revoluce 19. století

Význam města neustále rostl. Toto století je plné údálostí, řítících se jedna za druhou. Město získalo vlastní statut a návaznost na centra monarchie zajistila železniční doprava.

Důležitou změnou byla v letech 1800-1835 asanace hradeb a jejich transformace na městské parky. Byly zde vytvořeny významné instituce jako např. Slezský zemský sněm nebo Slezský zemský soud. V 19. století zde vzniká několik textilních budov, také dva cukrovary a dvě nádraží. Roku 1814 je v Opavě vybudováno první přírodovědecké muzeum. Od 60.let 19.století se začal ve městě výrazně rozvíjet průmysl, služby i stavebnictví. Vznikla řada spolků a nové impulzy získaly kulturní a veřejný život.

Koncem 19. století vzniká nový urbanistický plán města vypracovaný inženýrem Eduardem Labitzkým, který je zvolen hlavním městským architektem. Část středu města byla asanována (celkem 321 domů), nové stavby vznikaly na základě architektonických soutěží převážně podél městského parku, jako např. evangelický kostel, banka nebo gymnázium. Ve druhé polovině se Opava stala sídlem místodržitelství a hlavním městem obnovené korunní země Slezsko.

Na přelomu devatenáctého a dvacátého století bylo realizováno spousta staveb, veřejné budovy jako nemocnice, psychiatrická léčebna nebo hřbitov byly přesunuty na předměstí, centrum města si ponechalo administrativní, správní, obchodní a obytnou funkci.

válečná období 20. století

Politické a národnostní neshody eskalovaly po skončení 1. světové války, kdy se roku 1918 stává Opava hlavním městem provincie Sudetenland. Tento německý vzdor vůči formujícímu se Československému státu byl ukončen 18. prosince 1918 obsazením města československými vojenskými silami. Opava se stává hlavním městem Slezska. Téhož roku se začala řešit krize bytových kapacit, je navržen regulační plán a na Kylešovském kopci vzniká zahradní město.

Roku 1928 Opava ztrácí, v rámci nově stanovené reformy zemského řízení vzniknu země Moravskoslezské, svůj status hlavního města. Dále je však prezentována jako velkoměsto, realizují se zde stavby navržené Leopoldem Bauerem jako např. kostel sv. Hedviky nebo tehdejší skvost moderní architektury a jedno z prvních obchodních center v Evropě - obchodní dům Breda & Weinstein.

30. léta

Během krize třicátých let dochází opět k nacionálním sporům a v jejich druhé polovině se město stívá centrem henleinovského hnutí v oblasti Slezska a severní Moravy. V roce 1936 začíná mezi Opavou a hraničním nacistickým německem výstavba linie stálého opevnění. Po Mnichovské dohodě se celé Opavsko stává kořistí nacistického Německa, když 8. října 1938 vstupuje do města německá armáda a Opava se stala jedním ze sídel vládního obvodu Sudetské župy. Nacisté administrativně sloučili okolní obce Jaktař, Kylešovice a Kateřinky s centrální městskou částí.

2. světová válka

Druhá světová válka radikálně změnila Opavu a její důsledky jsou potrné dodnes. Opava byla v roce 1945 nejen zničena válečnou katastrofou, ale také v následujících letech pokračovala devastace necitlivými demolicními a stavebními zásahy. Je těžko zhodnotit škody způsobené válkou. Některé jsou nenahraditelné. Pouze 17% všech objektů zůstalo nepoškozeno. Bylo zničeno 880 různých budov. Z 13 650 bytových jednotek bylo schopno obývání jen asi 1000. Nejvíce utrpělo vnitřní město - jeho historická část. Vznikla tak spousta proluk a chybějících vazeb ve struktuře historického jádra.

V červnu roku 1945 žilo na území města pouze 7500 obyvatel, z toho 3500 občanů české a slovenské národnosti. Městu se nevyhnul divoký odsun německého obyvatelstva, zbytek Němců včetně antifašistů pak odešel s hromadnými tranzitními porty v průběhu 1946.

1920

1938

1940

1950

1956

poválečné období 20. století

Ve střídání totalitních režimů se Opava vzpamatovává z poválečných trosků, a převládající české obyvatelstvo se těžce smiřuje s nástupem nového totalitního režimu.

Po ukončení války v roce 1945 byla mimo jiné nejvíce poškozena veřejné prospěšná zařízení: komunikace, veřejné osvětlení, sady a parky. Kromě úprav vozovek, chodníků a sadů, byla upravována některá prostranství jako Náměstí Republiky, Senný trh, náměstí Obránců míru a další menší plochy. V letech 1945-1964 se podařilo opravit většinu poškozeného bytového fondu. Nově je postaveno 2912 bytových jednotek a postupně se zlepšuje jejich vybavenost. Ve městě je na 36 ha parků a sadů, mimoto jsou i další prostranství zatravňována a obohazena o květinové záhony. Hlavní pozornost byla věnována úpravám sadů Křížkovského, Dvořákových a Bezručově náměstí.

Mezi lety 1945-1946 byl problém s využitím půdy, neboť mnoho půdy zůstalo po odsunu rolníků německé národnosti neobděláno. Malá políčka se zastaralou výrobou nyní nahrazují obrovské lány, na kterých pracují nejmodernější zemědělské stroje.

Po roce 1945 byly v Opavě povolány nové živnosti v úseku obchodu a rovněž byly udělovány národní správy na konfiskovanými životnostmi. Obchodní síť byla nevyhovující, zaostalá. Postupně se začal od roku 1949 zavádět státní obchod. Drobné prodejny jsou postupně likvidovány a rozšiřují se prodejny nového typu. Stále stoupá růst osobní spotřeby u hlavních druhů potravin. Prodej průmyslových výrobků je každým rokem vyšší. Město se podstatně rozšiřuje o sousední obce. Vzrostl počet obyvatel, kdy ke konci století činil necelých 70 000.

V tomto období byl vybudován krytý zimní stadion, kryté městské lázně s plaveckým bazénem, tělocvična na Tyršově stadiónu, přístavba jeslí, mateřských a základních škol. Mimo jiné došlo k obnově některých historických staveb, nebo přestavbě dominikánského kláštera na Dům umění. Docházelo k postupnému dostavování historických proluk modernistickými domy, začaly vznikat nová sídliště v Kylešovicích, Kateřinkách a na předměstí.

Po revoluci roku 1989 se město začalo zabývat památkovou hodnotou centra a v roce 1992 byla vyhlášena městská památková zóna historického jádra.

1960

1945

Plakáty Rudolfa Assmanna

1931

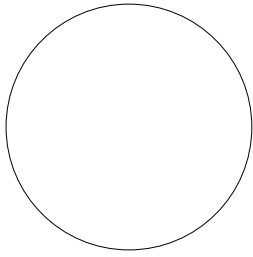
Pohoda u řeky, v pozadí most na Pekařské ulici, kopie původní bromografie, 1935.

1940

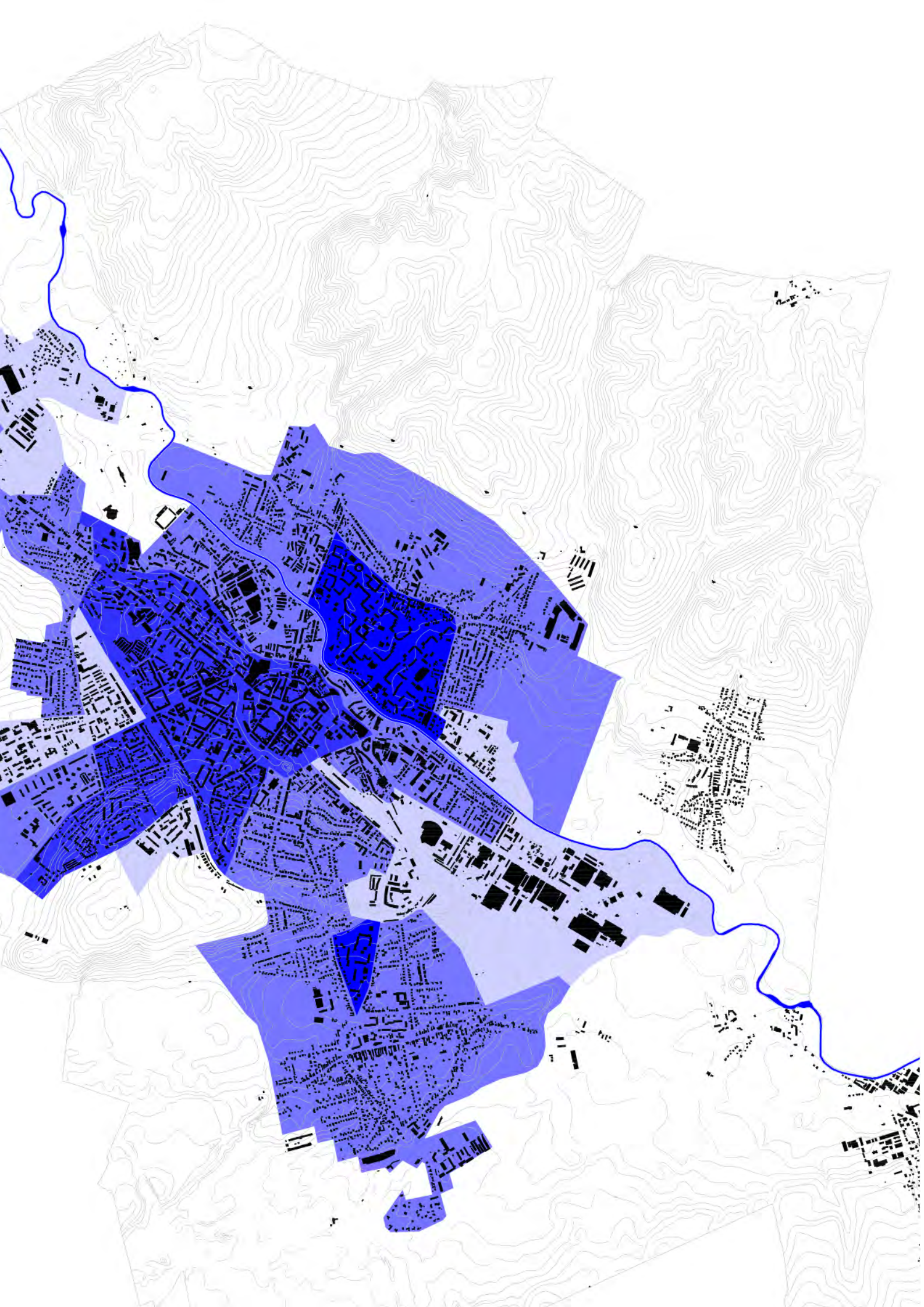

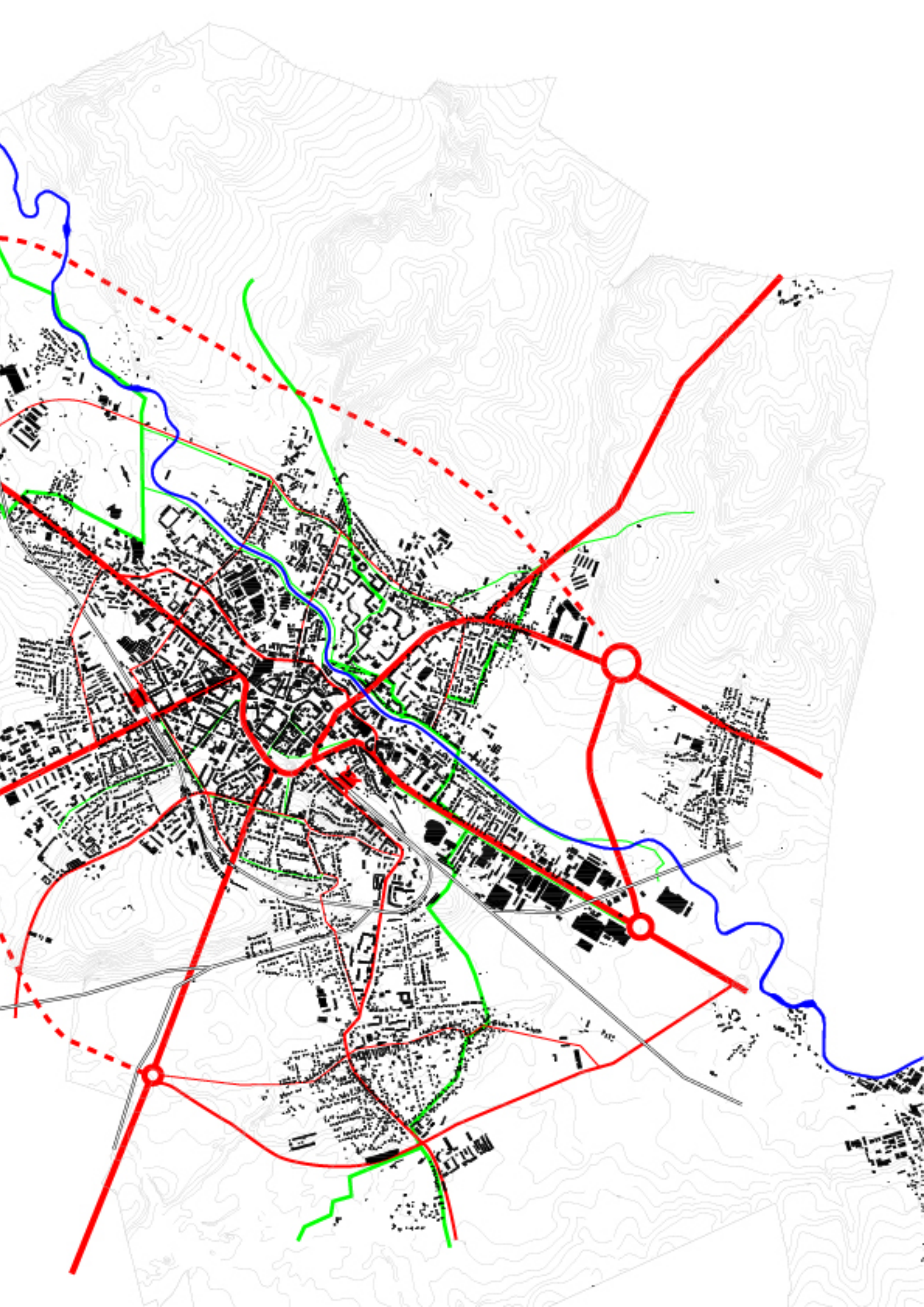
3/ STRUKTURA a TYPOLOGIE města

4/ DOPRAVA a PROSTUPNOST města

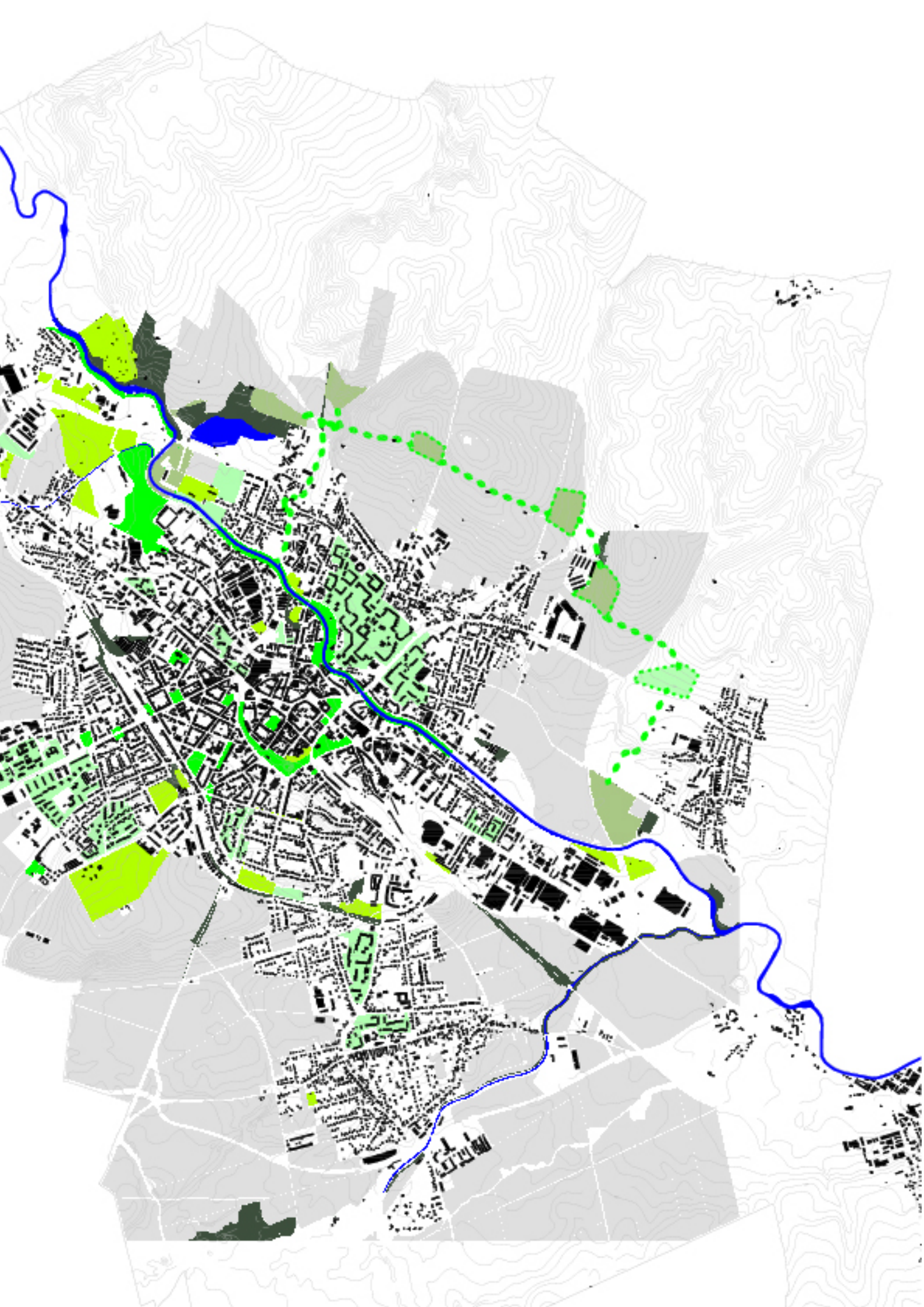
	silnice 1. třídy
	silnice 2. třídy
	hlavní místní komunikace
	plánovaný obchvat
	železniční trať
	cyklotrasy
	cyklotstezky
	nádraží

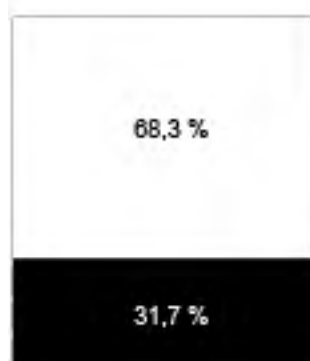
6/ ZELENÁ INFRASTRUKTURA (městská zeleň)

	lokální biokoridory
	lokální biocentra
	parky
	sídlíšní parky
	zahrady, hřbitovy
	pole
	louky
	lesy
	vodní plochy, vodní toky

7/ VEŘEJNÝ / SOUKROMÝ prostor města

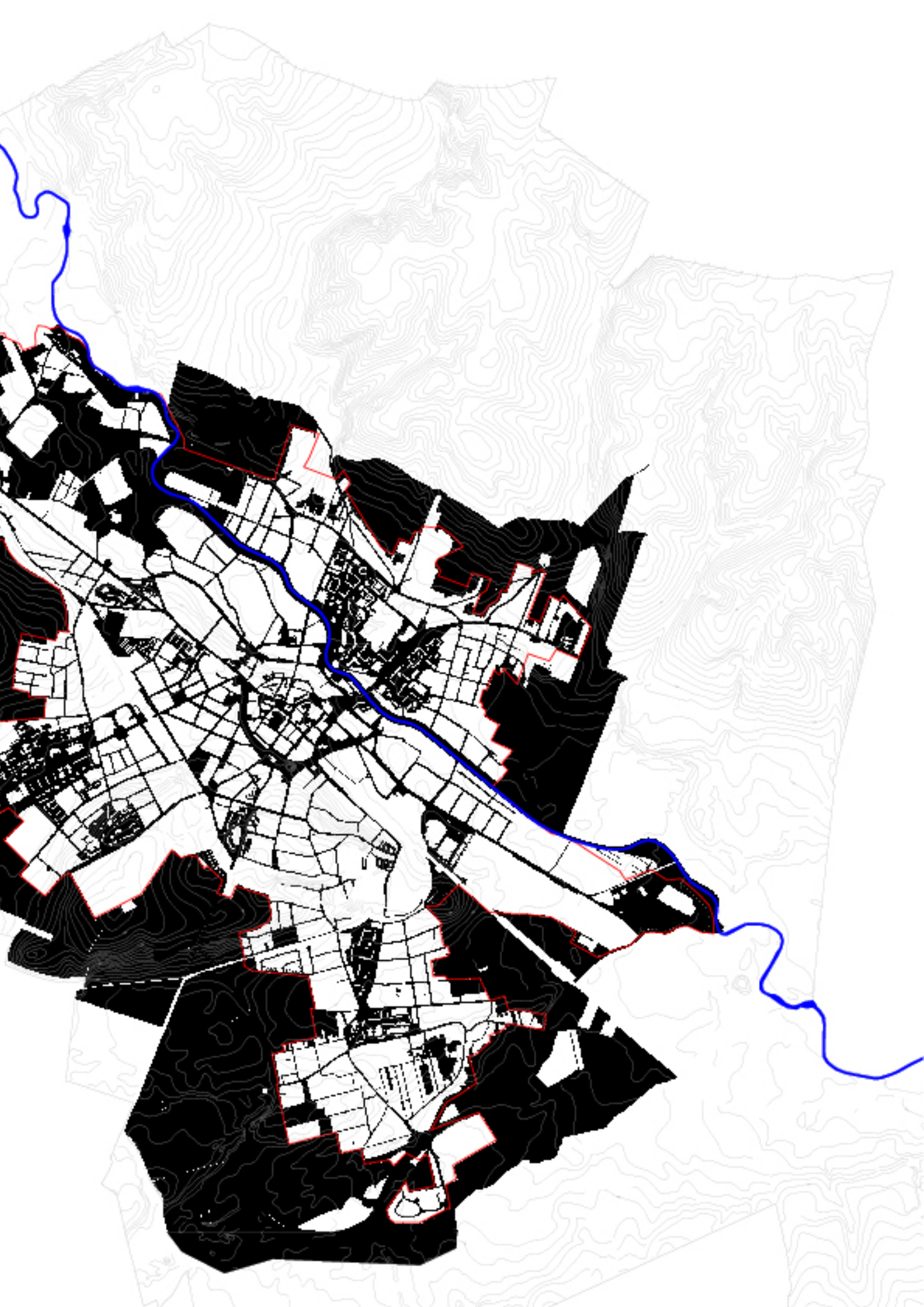

68,3 %

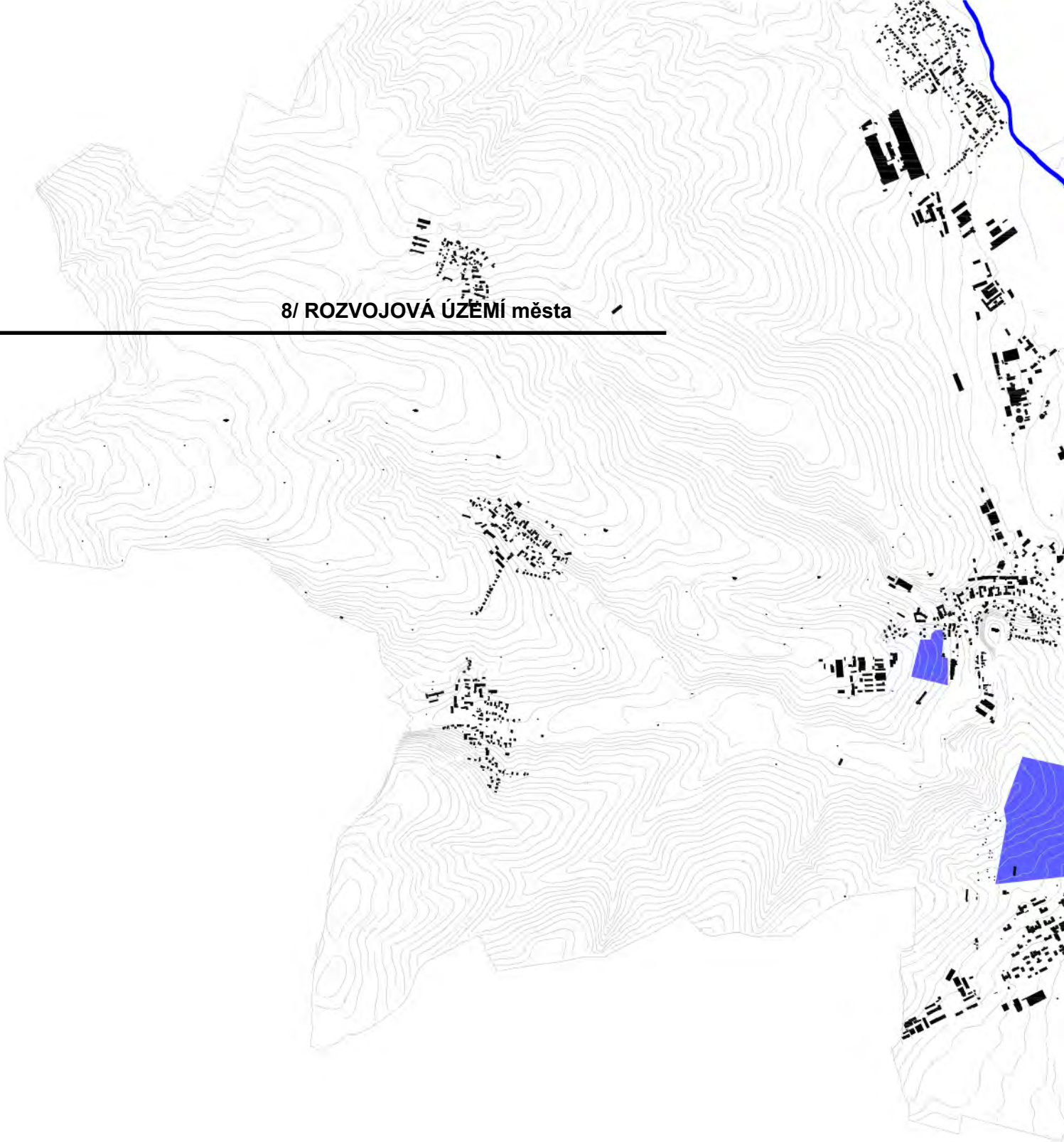
podíl soukromého prostranství v intravilánu

31,7 %

podíl veřejného prostranství v intravilánu

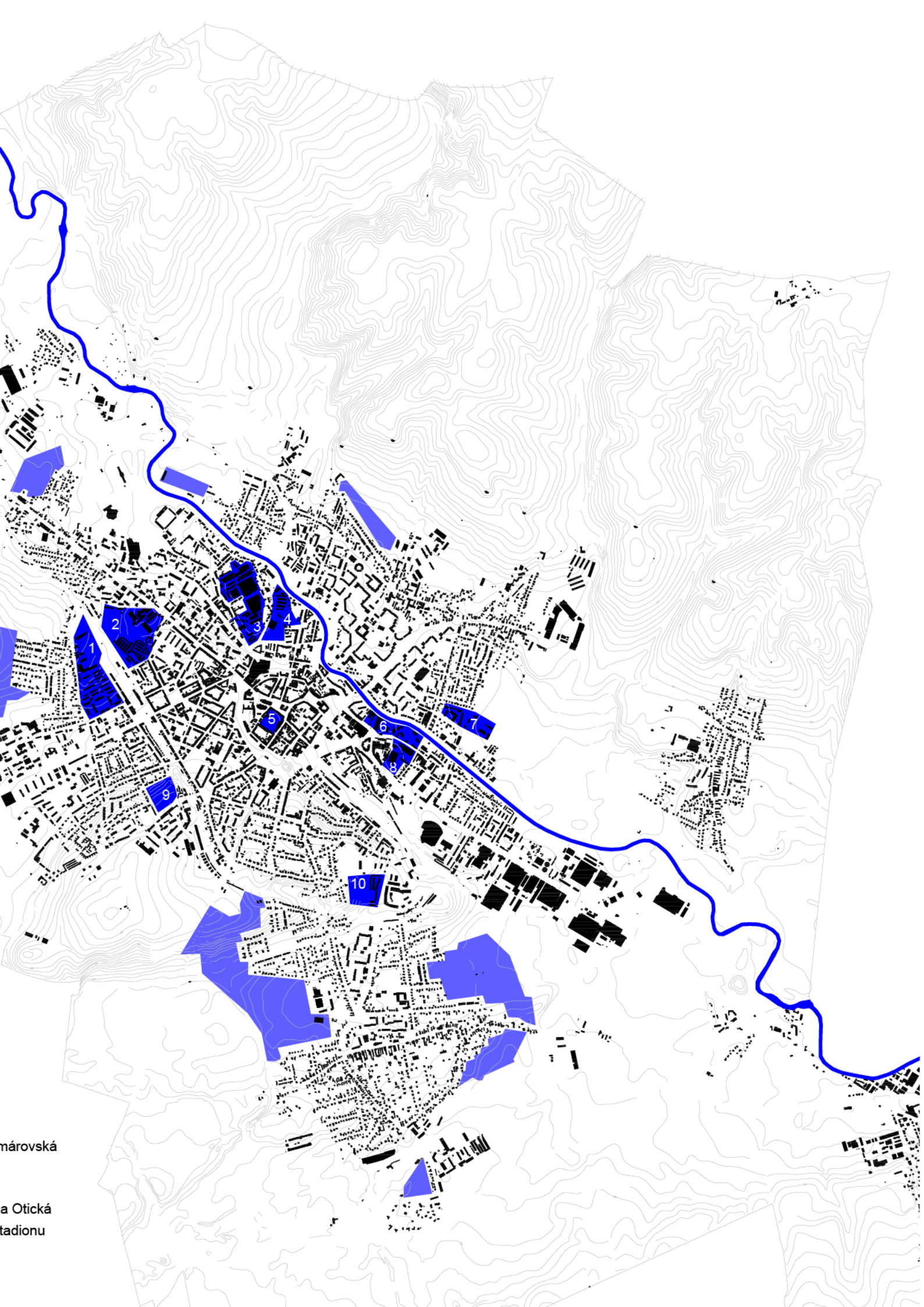

8/ ROZVOJOVÁ ÚZEMÍ města

transformační plochy
rozvojová území

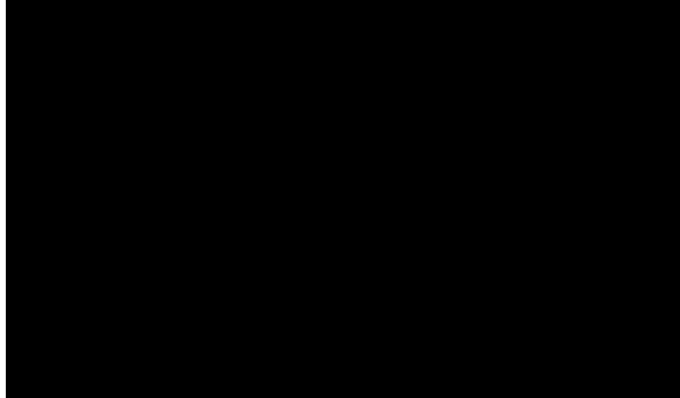
1	Dukelské kasárny	6	Karnola a areál Kor
2	Areál Staré silnice	7	Areál Holasická
3	Areál Armady ČR	8	Areál Anenská
4	Areál, garáže, park a potok	9	Záhradkářská osad
5	blok Slezanka	10	prostor u Tyršova s

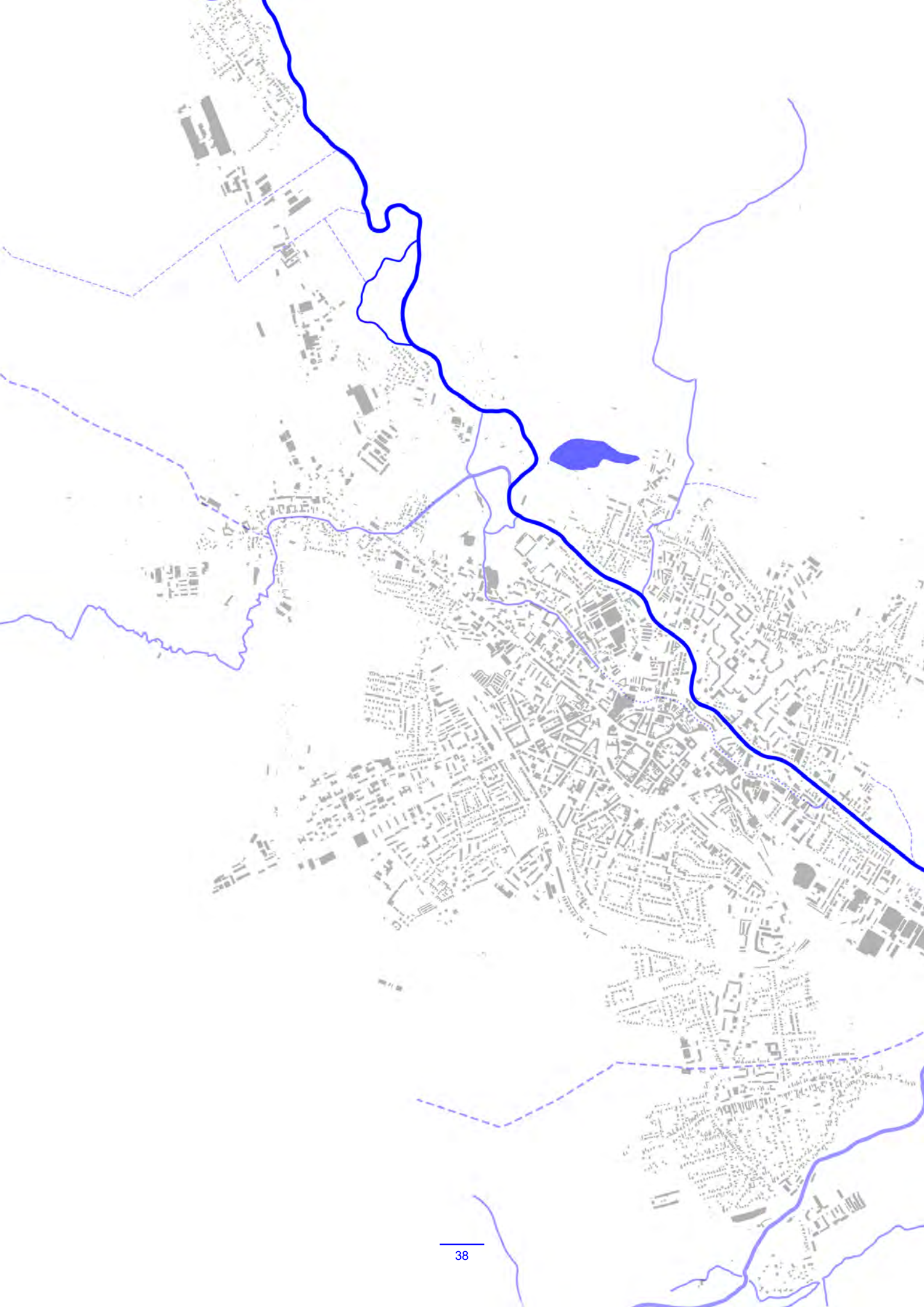

márovská

a Otická
stadionu

VYHODNOCENÍ ANALÝZ města

ANALÝZA ŘEKY

Analýza řeky se krom základních analýz území zaměřuje na její charakter a potenciál, jak v rámci jejího nejbližšího okolí, tak ve vztahu k městu a jeho obyvatel. Zkoumá její současné využití, funkci i dostupnost, předpokládané změny v území, a především její možnost nabýt zpět svou významnou roli jakožto hlavního činitele vzniku a vývoje osídlení a jako nezbytnou složku životního prostředí, živých organismů a fungujícího ekosystému města i krajiny.

***„Voda je nedílnou a jednou z hlavních složek životního prostředí.
Voda je všudypřítomná v živých organismech, v ekosystémech, v krajině.
Voda je součástí přírody, domovem rostlin a živočichů,
je živlem provázejícím člověka po celý život.“***

KUBAČKA, Jakub a KUBAČKA, Milan. *Voda v krajině Opavska*.
Opava: Statutární město Opava, 2009. ISBN 978-80-254-9470-7.

FOTODOKUMENTACE

ŘEKA OPAVA

LOKALIZACE a základní informace

Celé území Opavska je odvodňováno řekou Odrou a náleží Baltskému úmoří. Opavsko není pramenným územím žádné významné řeky, všechny větší toky územím jen protékají. Hustota vodní sítě není rovnoměrná. Hlavní vodní osou je řeka Opava, zleva se vlévající do řeky Odry, se svým pravým přítokem, Moravicí. Vodní soustavu doplňuje 12 dalších toků, které přitékají ze sousedních regionů a Polska.

Povodí řeky Odry odvádí vodstvo ze severní části Moravské brány, části Beskyd a Jeseníků do Baltu. Spolu s hlavními přítoky levostrannou Opavou, pravostrannou Ostravicí a Olší vytváří kostru říční sítě sbíhající se v Ostravské pánvi. Toky řek na Moravě díky rovinatému reliéfu určovaly od pradávna průběh komunikačních tras.

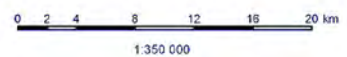
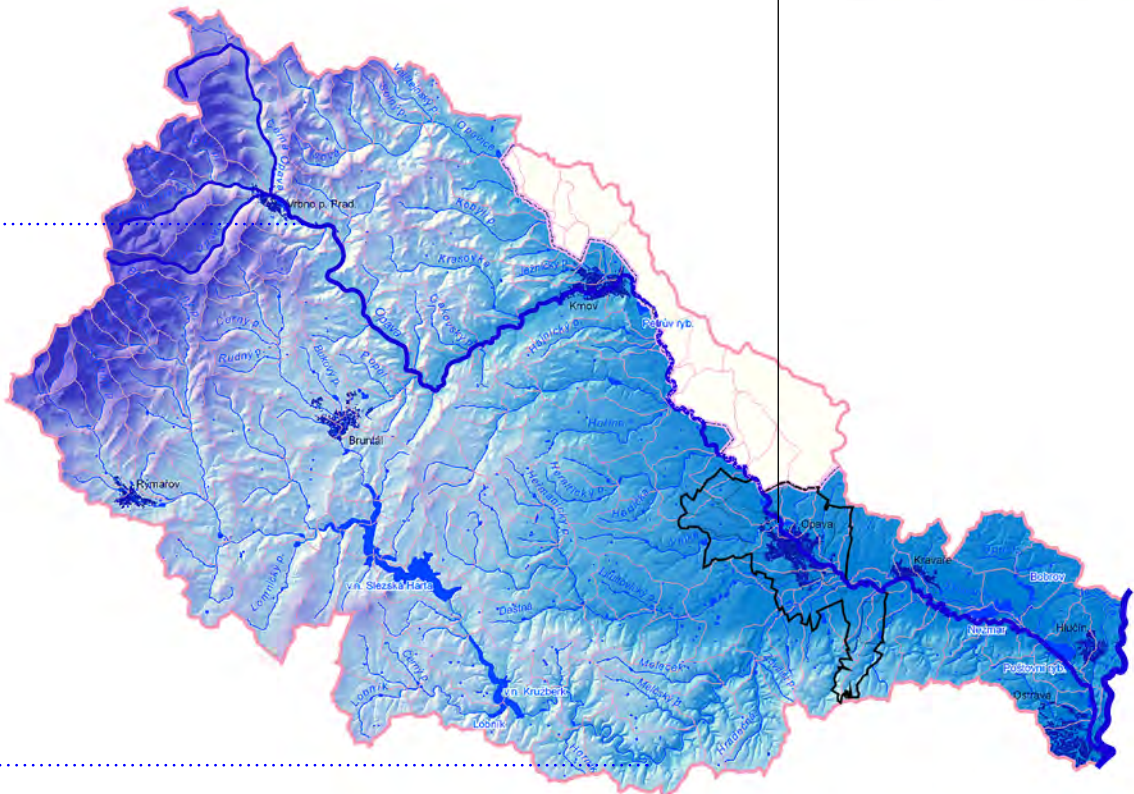
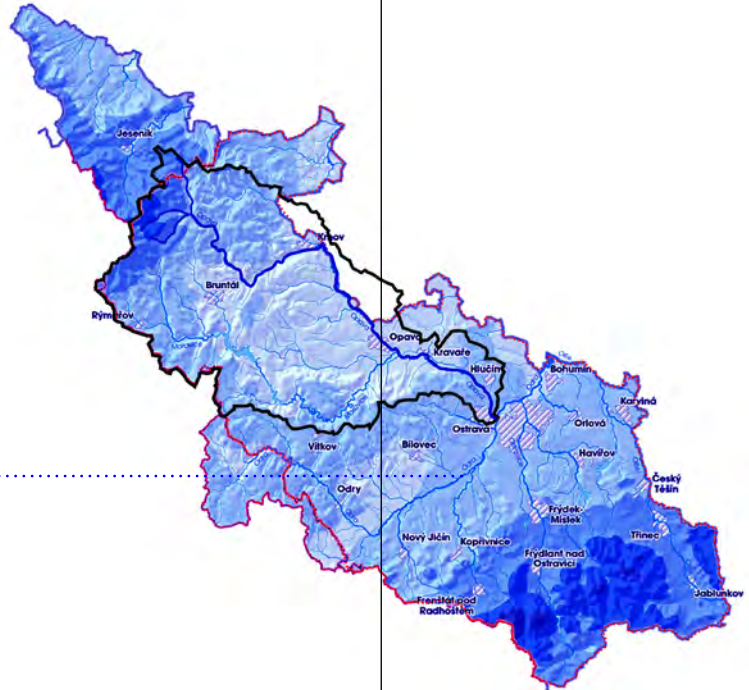
Řeka Odra tvoří přirozenou hranici v jižní části Opavska a její tok zde měří přibližně 15 km. Opouští toto území na úpatí kopce Čižovice u Klokočůvek, kde má bystřinný charakter, proudí korytem s ostrými zákrutami a místy protéká hlubokým údolím. Na nejvýchodnějším okraji Opavska se opět stává hraniční řekou v délce 1 km. V této oblasti dosahuje průměrného průtoku 13,8 m³ za sekundu, s minimálním průtokem 0,5 m³ a maximálním průtokem až 500 m³ za sekundu. Odra odvádí vodu z 29 % jihozápadní části území, zejména prostřednictvím potoků Budišovské a Čermné.

první písemná zmínka řeky Odry: jako Uiadus – Klaudius Ptolemaios (cca r. 100, Alexandrie), Odagara, Odra, Odera, Adoram 892-968
Oddara 1075

Řeka Opava je největším přítokem Odry v celém jejím povodí na území severní Moravy. Na Opavsku protéká v délce 54 km z celkových 129 km a odvádí vodu z přibližně 33 % území. Přináší do Odry průměrně 17 m³ vody za sekundu. V podzimních měsících a během extrémních suchých let dosahuje průtok hodnoty 0,4 m³ za sekundu, zatímco při povodních stoupá až na 480 m³ za sekundu. Na území Opavska vtéká řeka Opava v severozápadní části, severně od Úvalna, na státní hranici s Polskem v nadmořské výšce 290 m. Opouští území mezi obcí Bobrovníky a přírodní rezervací rybníka Štěpán s vodní plochou 45,2 ha, v nadmořské výšce 213 m. Řeka má na celém území nížinný charakter středního a dolního toku se spádem 1,43 m na 1 km. Její bohatě meandrující tok s většími přítoky tvoří cenný přírodní biokoridor v zemědělsky intenzivně využívané krajině. Mimo území Opavska má 70 % toku bystřinný charakter a na území Opavska přijímá 18 přítoků.

první písemná zmínka řeky Opava: Vpa 1031
Opa 1062

Řeka Moravice je z mnoha hledisek významnější řekou na Opavsku a také větším zdrojem vody pro Odru. Protéká územím v délce 56 km svým středním a dolním tokem, z celkové délky 106 km. Moravice odvádí vodu z 27,5 % území, přičemž jejím největším přítokem je Hvozdnice. Je to vodnatější řeka než Opava, přivádí do soutoku s ní 8-20 m³ vody za sekundu, přičemž extrémní hodnoty průtoků se pohybují mezi 0,3 m³ a 260 m³ za sekundu. Moravice vtéká na území Opavska u Slezské Harty do Kružberské přehrady v nadmořské výšce 442 m. Její tok končí ústím do řeky Opavy (239 m) s celkovým spádem 3,5 m na 1 km. 72 % toku má bystřinný charakter a na území Opavska přijímá 23 přítoků. Mezi Kružberkem a Podhradím řeka tvoří 9 km dlouhý úsek se 17 hluboko zahloubenými meandry. Celková délka toku v těchto místech je až 18 km se spádem 2,8 m na 1 km. Meandry pokračují malebným údolím, místy i kaňonem, až k obci Žimrovici, kde řeka vytvořila 19 hluboko zahloubených zákrutů v úseku dlouhém 6,5 km. Skutečná délka toku je zde 14,5 km se spádem 4,1 m na 1 km. Na řece se nachází 12 jezů, z nichž nejzajímavější je vodní stavba u Albrechtického mlýna.

1/ O ŘECE

Dobrý přístup k vodě, nezaplavované oblasti, to byly jednou z rozhodujících podmínek pro založení osady nebo vesnice. Dostatek vody podmiňoval i další rozvoj osídlení a vznik měst. Voda vždy ovlivňovala život lidských společenství. Slované měli vodu ve velké úctě. Podél řek vznikaly obchodní cesty a k nim se řadí i blízká jantarová stezka směřující od Středomoří k Baltu.

Řeka Opava nabývá svým tokem krajinou a městy různých podob – místy je dravá, plná peřejí, v rovinatých úsecích se její typ zklidňuje v místech lidských sídel – svébytná atmosféra a energie.

Opava

= soutok Střední + Bílá + Černá Opava (Vrbno pod Pradem)
= levostranný přítok Odry (největší přítok v severní Moravě)

zdrojnice: pramen Hrubý Jeseník (nejvyšší bod hora Praděd)

délka: 110,7 km (v okrese 59 km)

plocha: 2089 km²

průměrný průtok: 17,2 m³/s (ve městě Opava 7,59 m³/s)

nadmožská výška: 285 m (vstup do města Opavy) 205 m

jezy: 13

koryto: různé šířky a hloubky

- město Opava šířka 16 m, hloubka až 6 m
- Kravaře š. 7,5 m
- Háj ve Slezsku š. 20 m
- silné meandry (30) mezi soutokem s Moravicí a Odrou

přírodní rezervace v povodí řeky Opavy:

- PP Hůrky
- PR Hořina
- PP Úvalské louky
- PP Heraltický potok
- PR Zábřežské louky
- NPP Odkryv v Kravařích
- PR Štěpán

minerální vody na Opavsku:

Jánské koupele v údolí řeky Moravice známé od roku 1717
- 30 000 litrů minerální vody/denně (lázeňská zařízení pro 1000 lidí)

řeka Opava je tvořena soutokem:

Střední Opava

zdrojnice: pramen severovýchod Pradědu (1180 m.n.m.)

délka: 12,4 km / wiki: 12,9 km

plocha: 54 km²

průměrný průtok:

Černá Opava

zdrojnice: pramen severozápadní svahy Orlíku - Jeseník

délka: 17,9 km

plocha: 58,6 km²

průměrný průtok: 0,87 m³/s

Bílá Opava

zdrojnice: pramen jihovýchod Pradědu (1280 m.n.m.)

délka: 13,2 km

plocha:

průměrný průtok: 0,45 m³/s

(vodopád a divoký kaňon mezi chatou Barborka a Karlovou Studánkou)

2/ HISTORIE říční krajiny Opavska

Se vznikem kulturní krajiny koncem 12.stol. kolonizací Opavska a později až za tzv. velké kolonizace ve 2.pol. 13. a 14.stol. došlo ke změnám vegetace a charakteru toku řek. V podhůří byl vykácen les a nahrazen pastvinami a poli, spotřeba stavebního dřeva a kamene narůstala. Následkem odlesnění povodně odnášely zeminu z polí a pastvin a ukládaly ji v říčních nivách. Náplavy zeminy umožnily vznik lužního lesa, tzv. jilmových doubrav v údolích na soutocích Odry s Opavou a Ostravicí.

1905 regulace

1908 regulace

1920

Most k městské střešnici před regulací řeky, 1900.

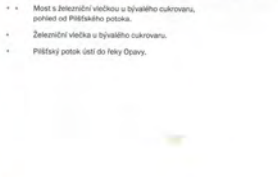

1929

1950

Různé pohledy na život u řeky, amatérské momentky pocházejí přibližně z 50. let minulého století.

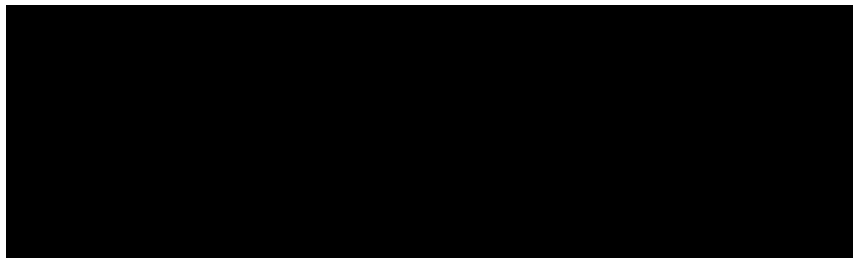
- Most s železniční vlečkou u bývalého cukrovanu, pohled od Píšťského potoka.
- Železniční vlečka u bývalého cukrovanu.
- Píšťský potok ústí do řeky Otavy.

1945

3/ POVODNĚ

1903

1940

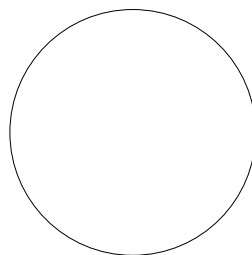
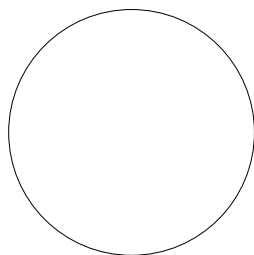
Przed odcięciem Maryni Karłowej naderżniętym kawałkiem deski, oparł się podłoga chłopa, sprawa z 1862 roku

KALENDÁRIUM HISTORIE PROMĚN ŘEKY + POVODNĚ

1405 1452 1599 1802 1813 1831 1838 1844 1847 1854 1860 1861 1880 1894

1903

1907

1939

1940

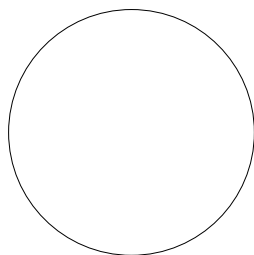
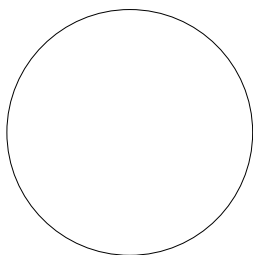
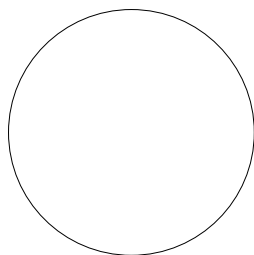
1958

1996

1997

POVODNĚ

VÝVOJ REGULACE

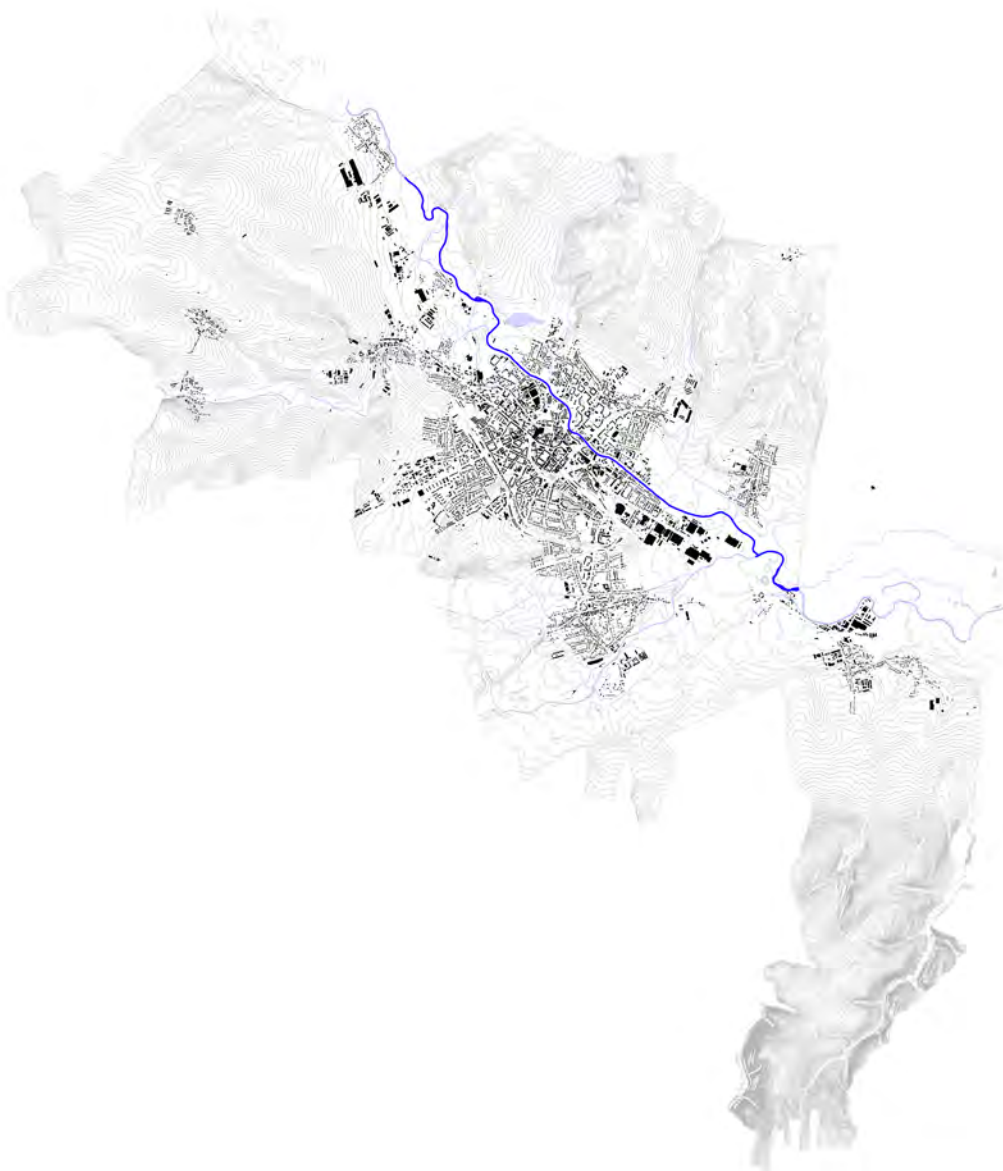
4/ PŘÍRODNÍ PODMÍNKY Opavska

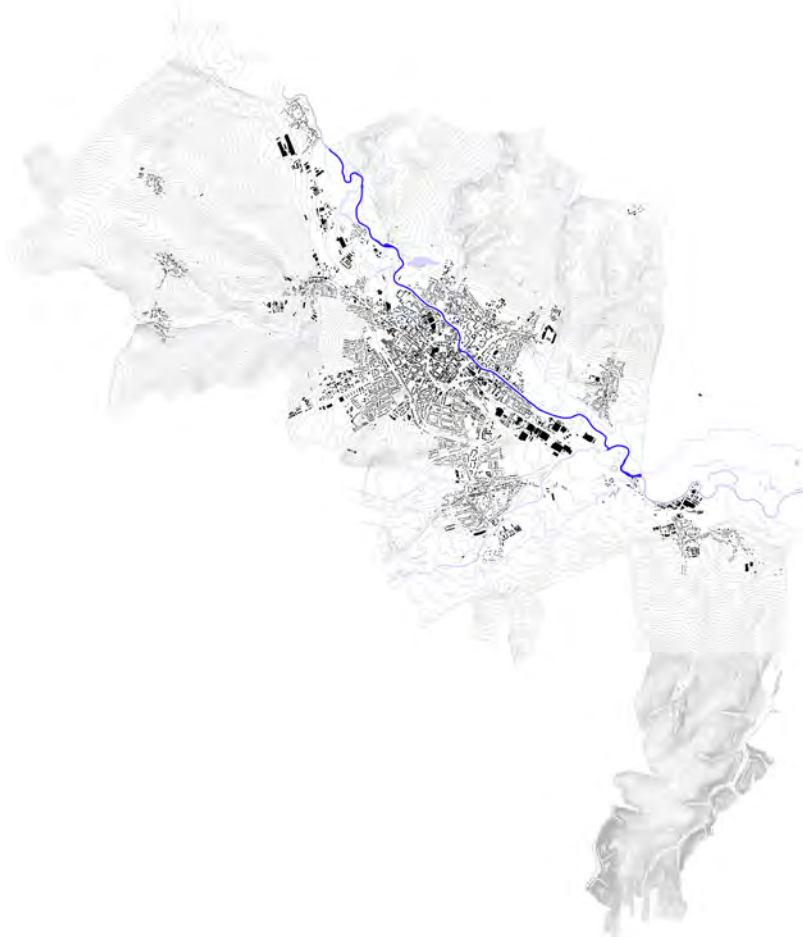
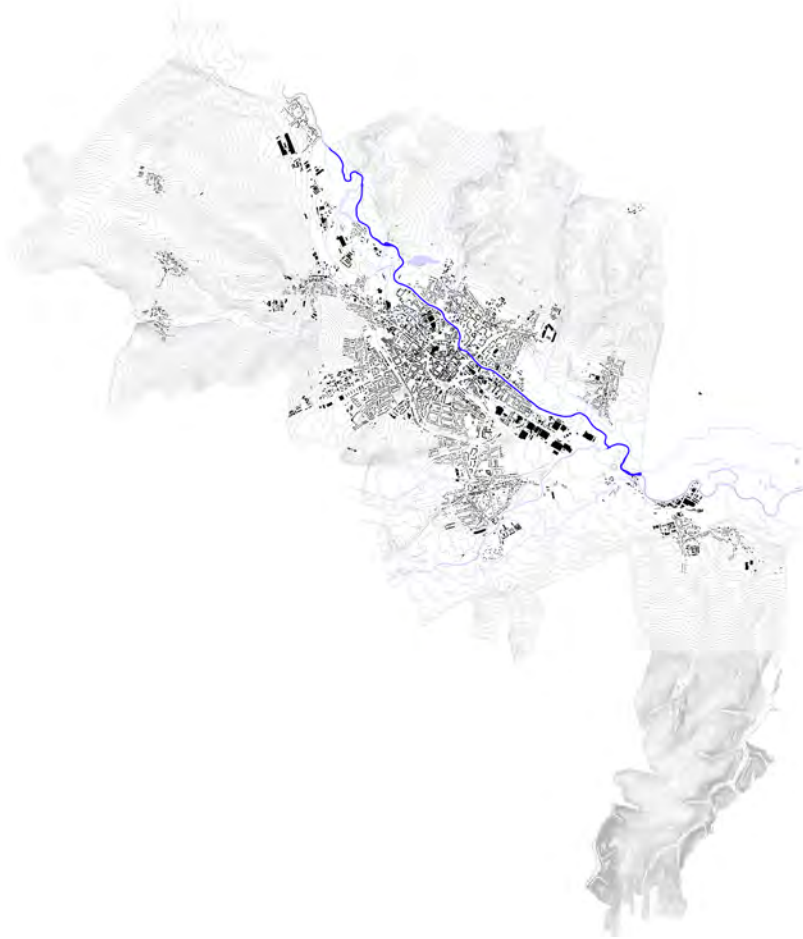
a/ podnebí a srážky

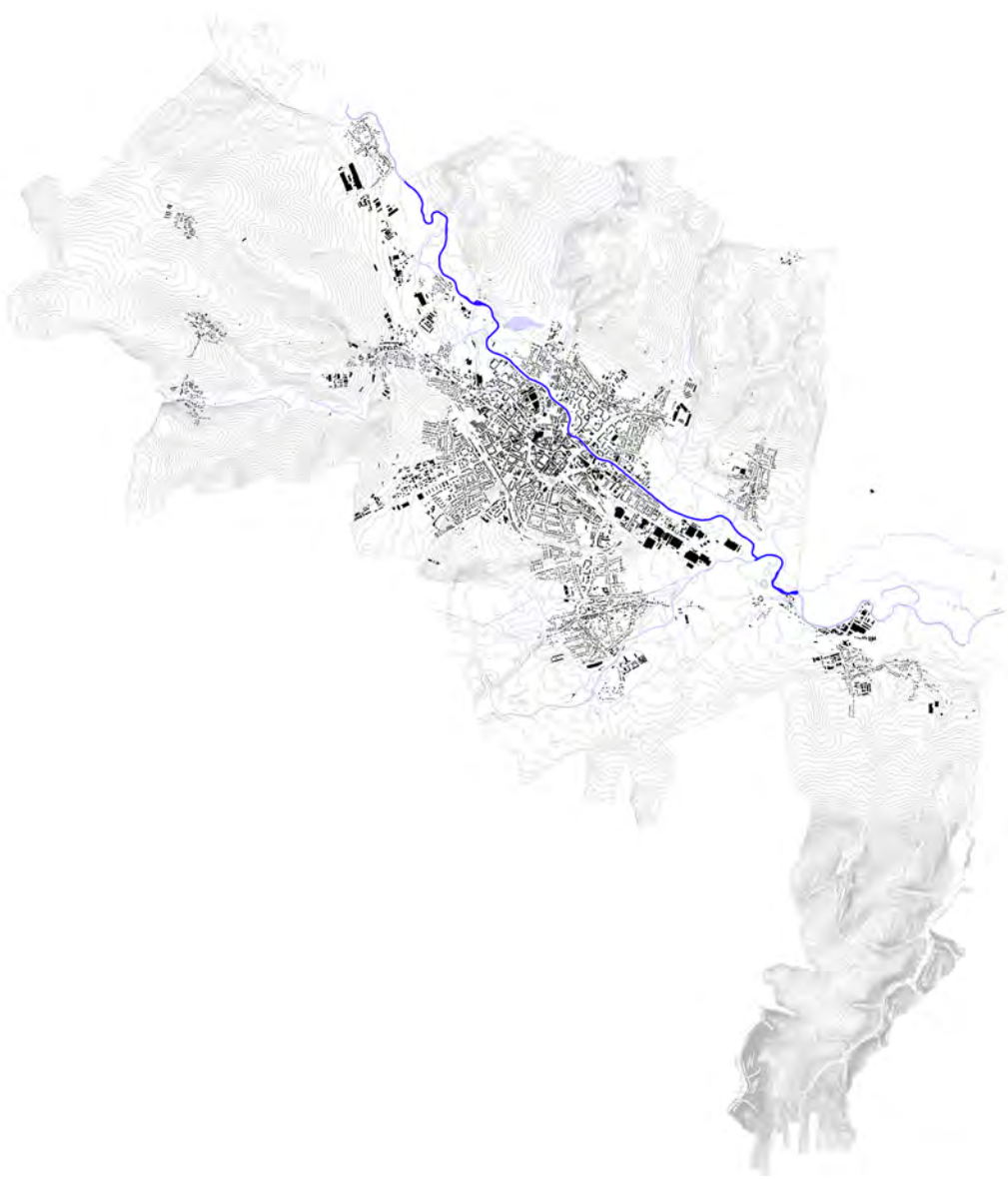
b/ geomorfologie a reliéf

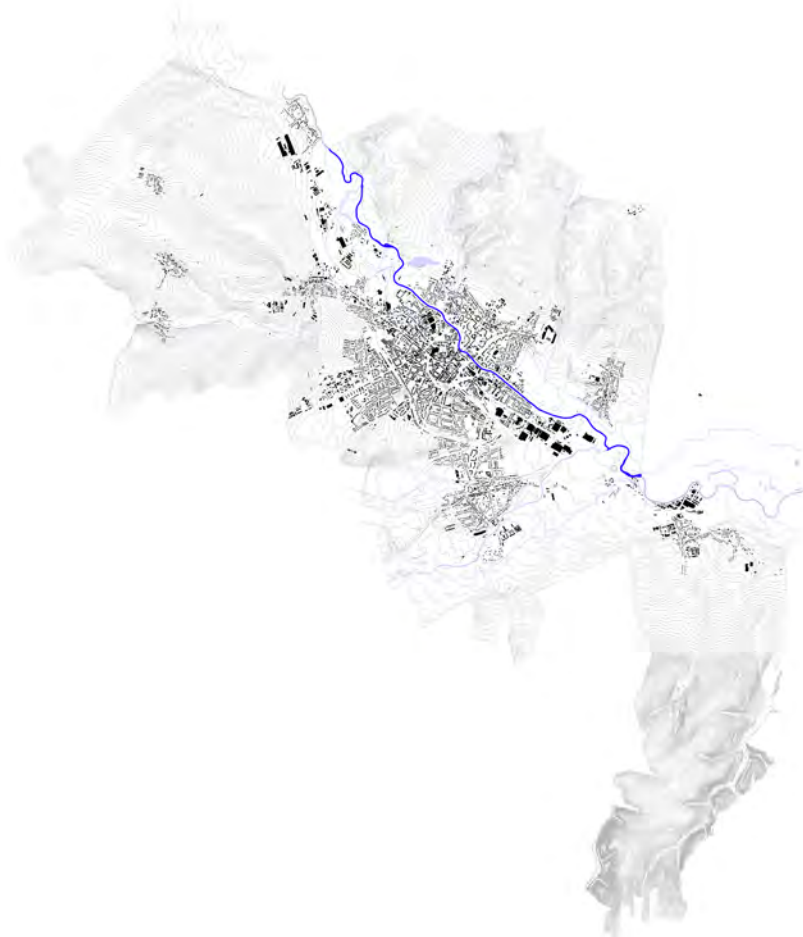
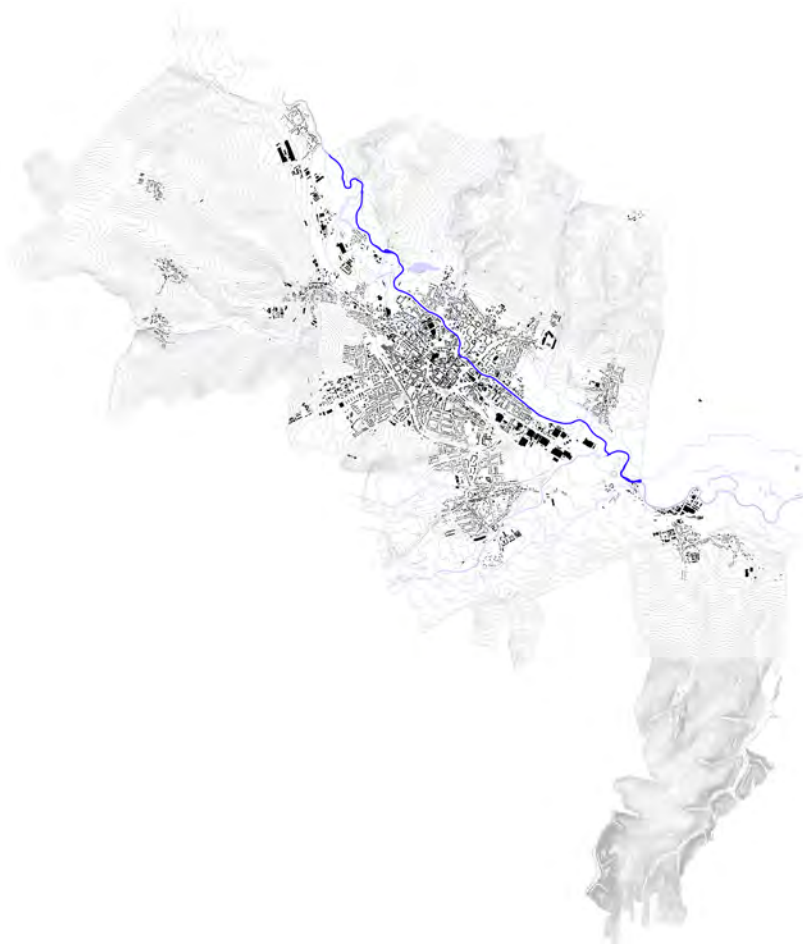
c/ geologie a pedologie

d/ hydrologie a vodní režim
(odtokové, vodní eroze, čistota vody, záplavová území)

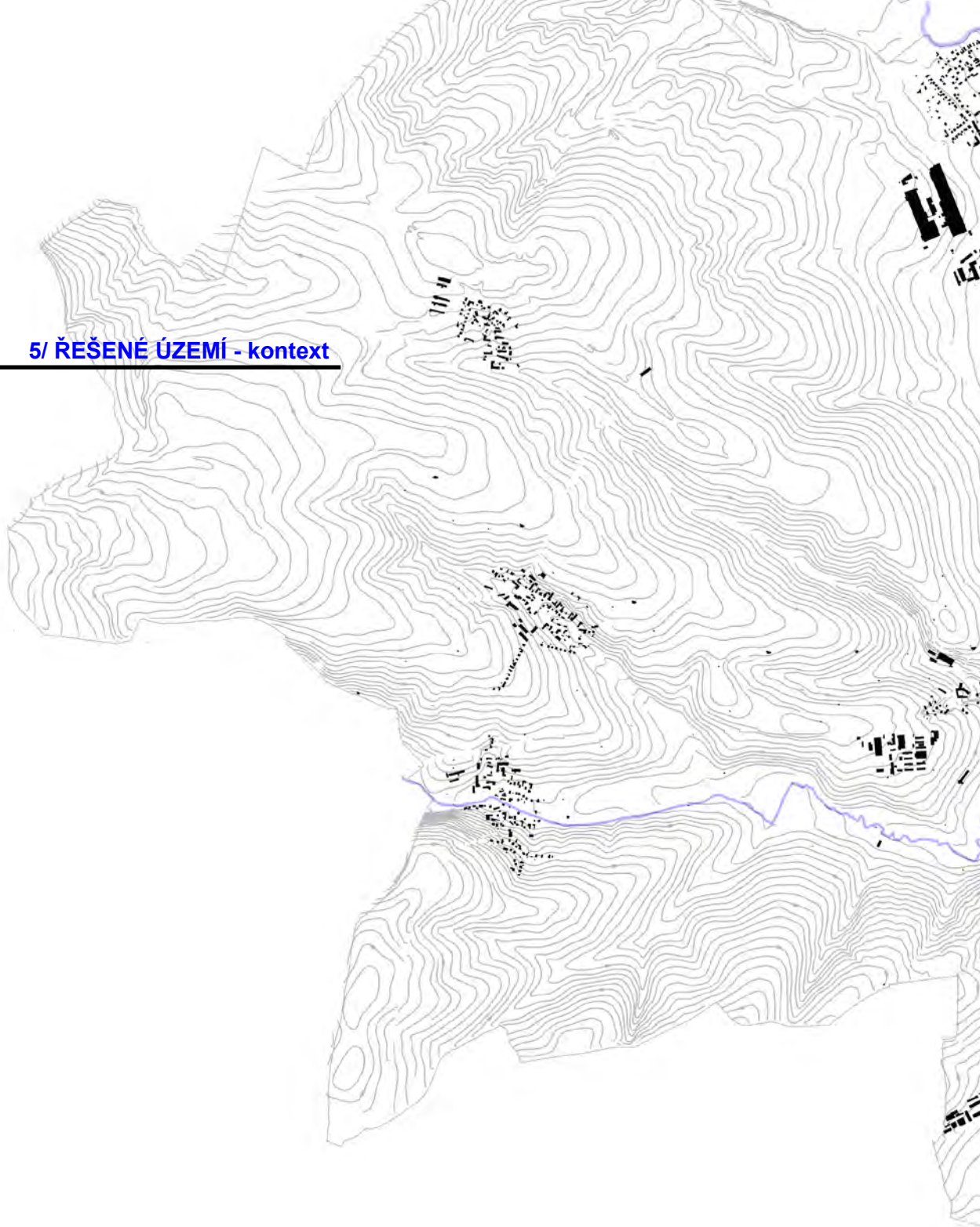

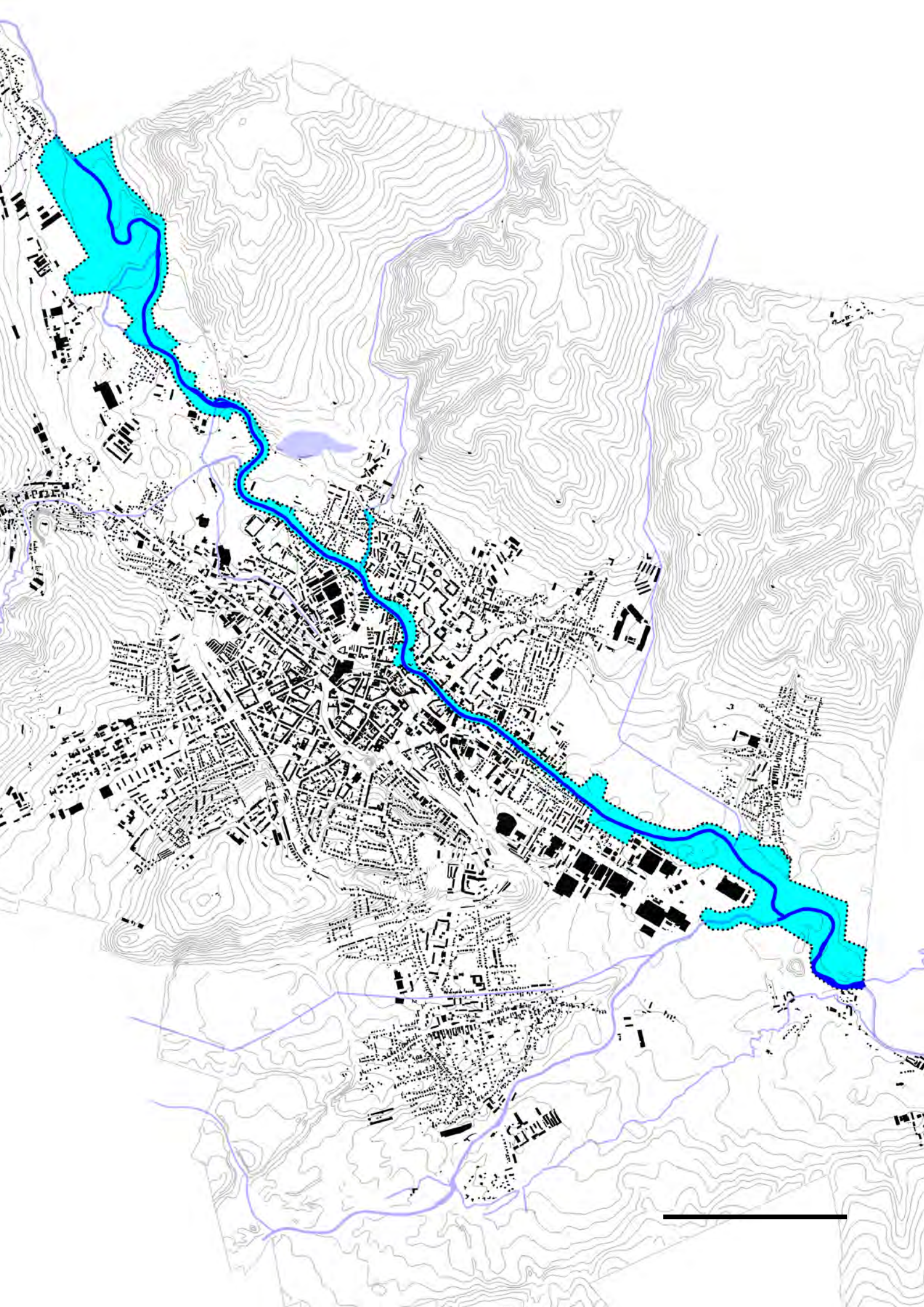

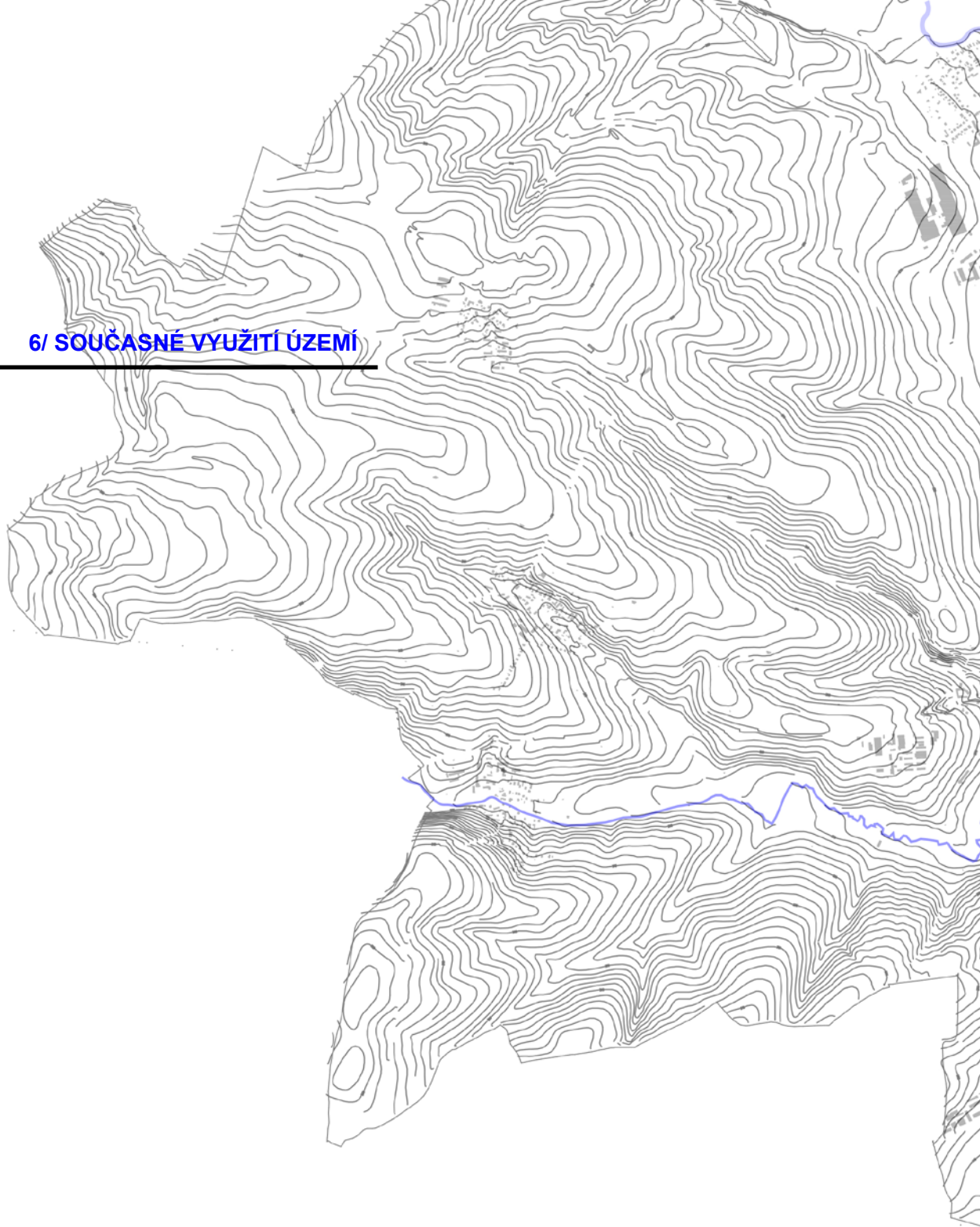

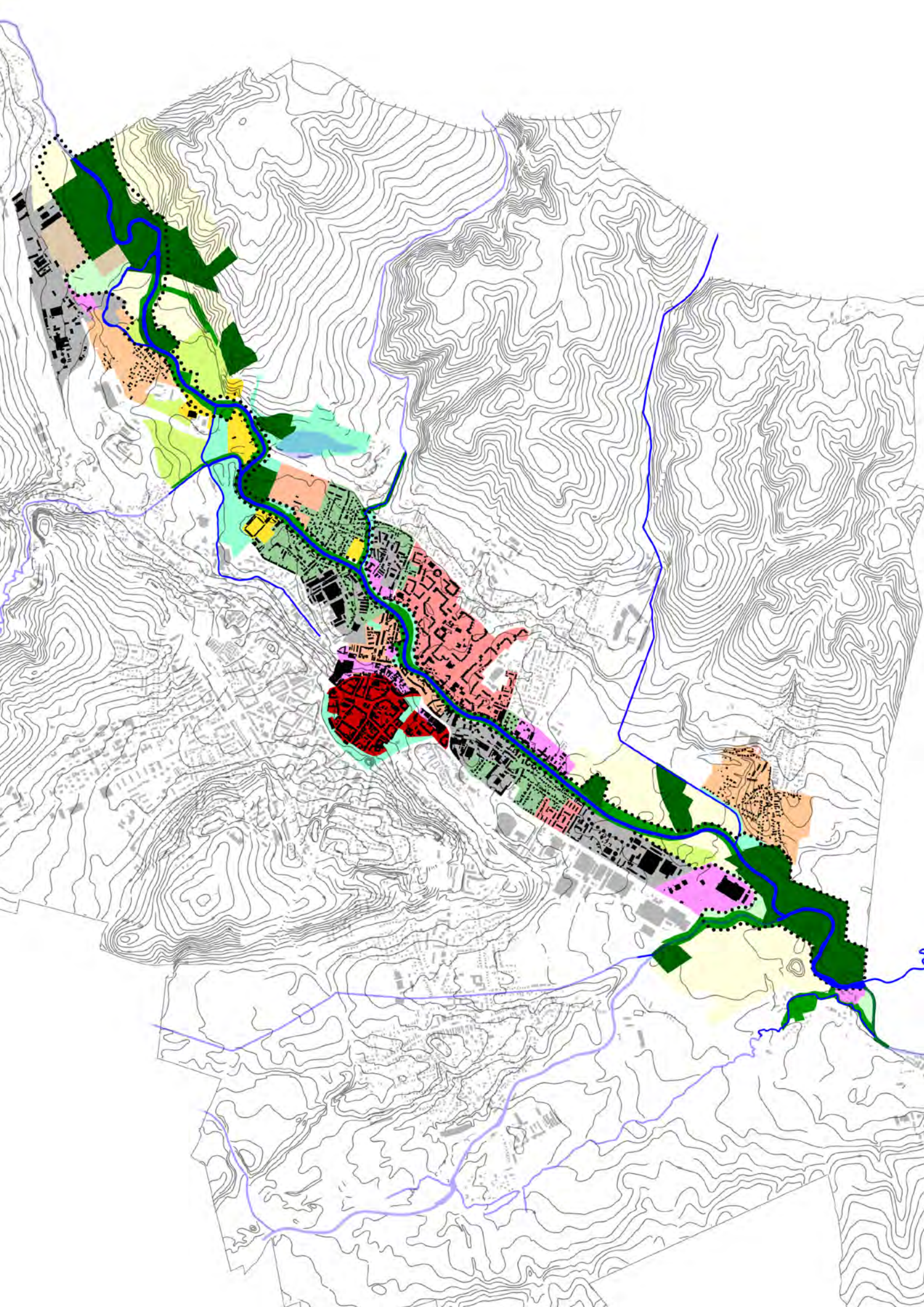
5/ ŘEŠENÉ ÚZEMÍ - kontext

6/ SOUČASNÉ VYUŽITÍ ÚZEMÍ

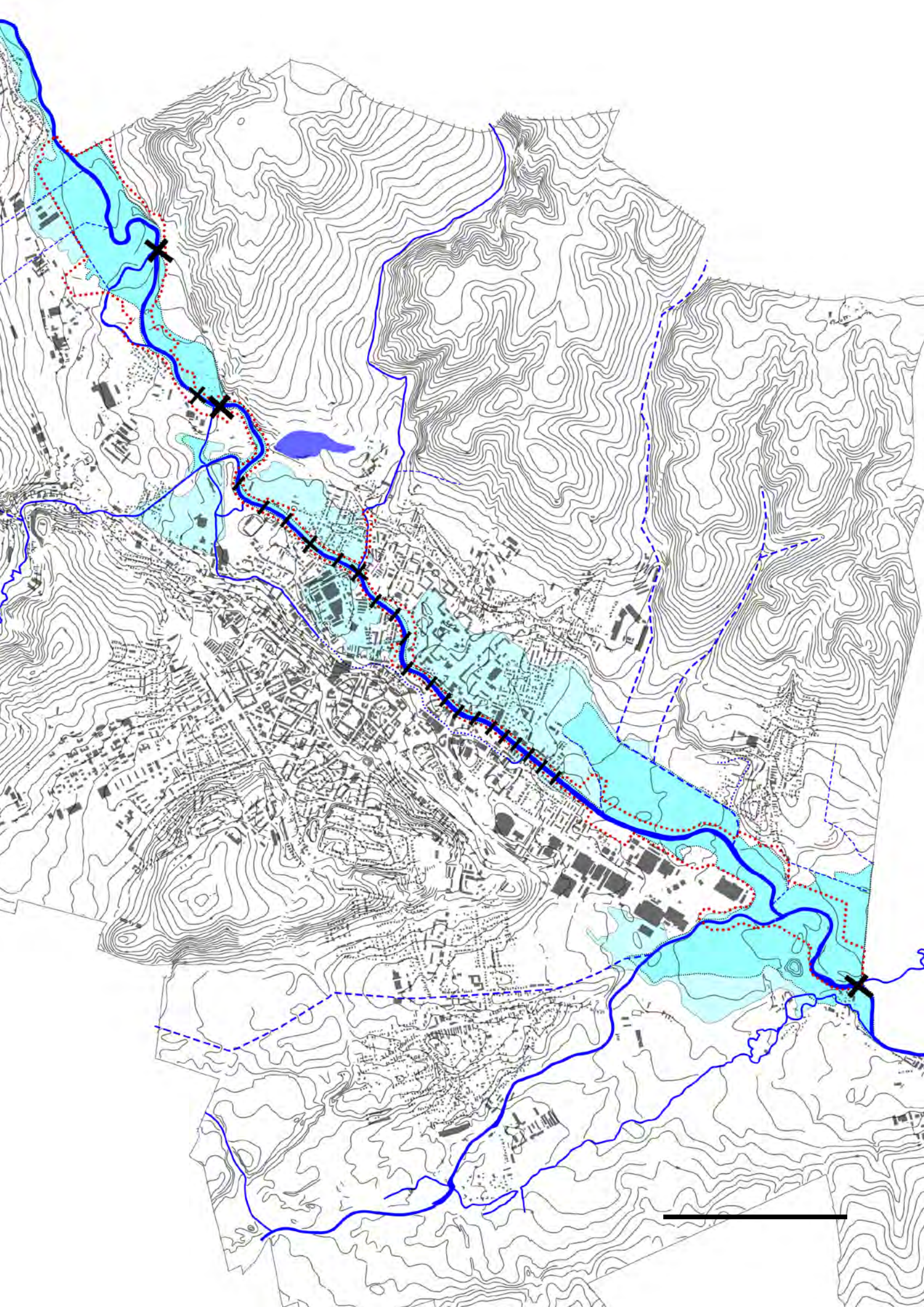

7/ CHARAKTER ŘEKY

Řeka Opava nabývá svým tokem krajinou a městy různých podob – místy je dravá, plná peřejí, v rovinatých úsecích se její typ zklidňuje v místech lidských sídel – svébytná atmosféra a energie.

Řeky a potoky, které se vlévají do řeky Opavy, patří jak do jejího povodí, tak do povodí řeky Odry, kdy se řeka Opava samotná vlévá v jejím jihovýchodním konci do Odry a následně pluje do Baltského moře. Největším a nejmohutnějším přítokem řeky Opavy je řeka Moravice. Jejich utajený a malebný soutok se nachází na jihovýchodním konci města Opavy.

V hydrologickém smyslu se tedy jedná o území uzavřené, kdy všechny srážky odtékají jediným hlavním toke. Povodí Opavy však zahrnuje mnoho toků a ploch, tůní a mokřadů, které jsou naplňovány vodou ze svého povodí.

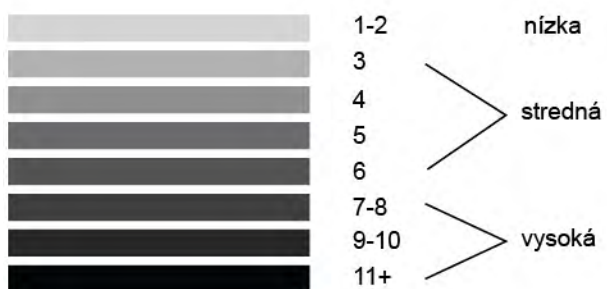
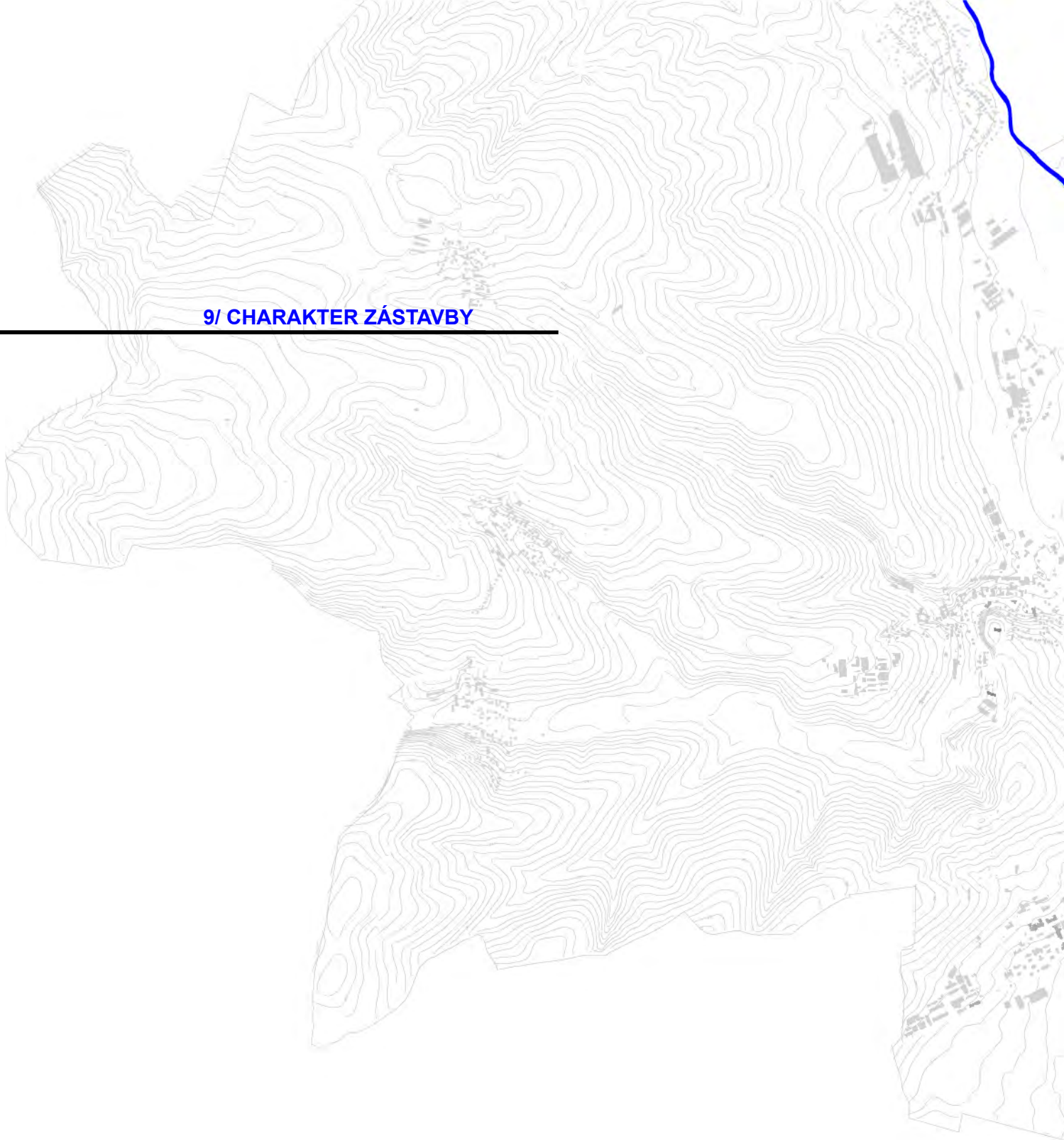

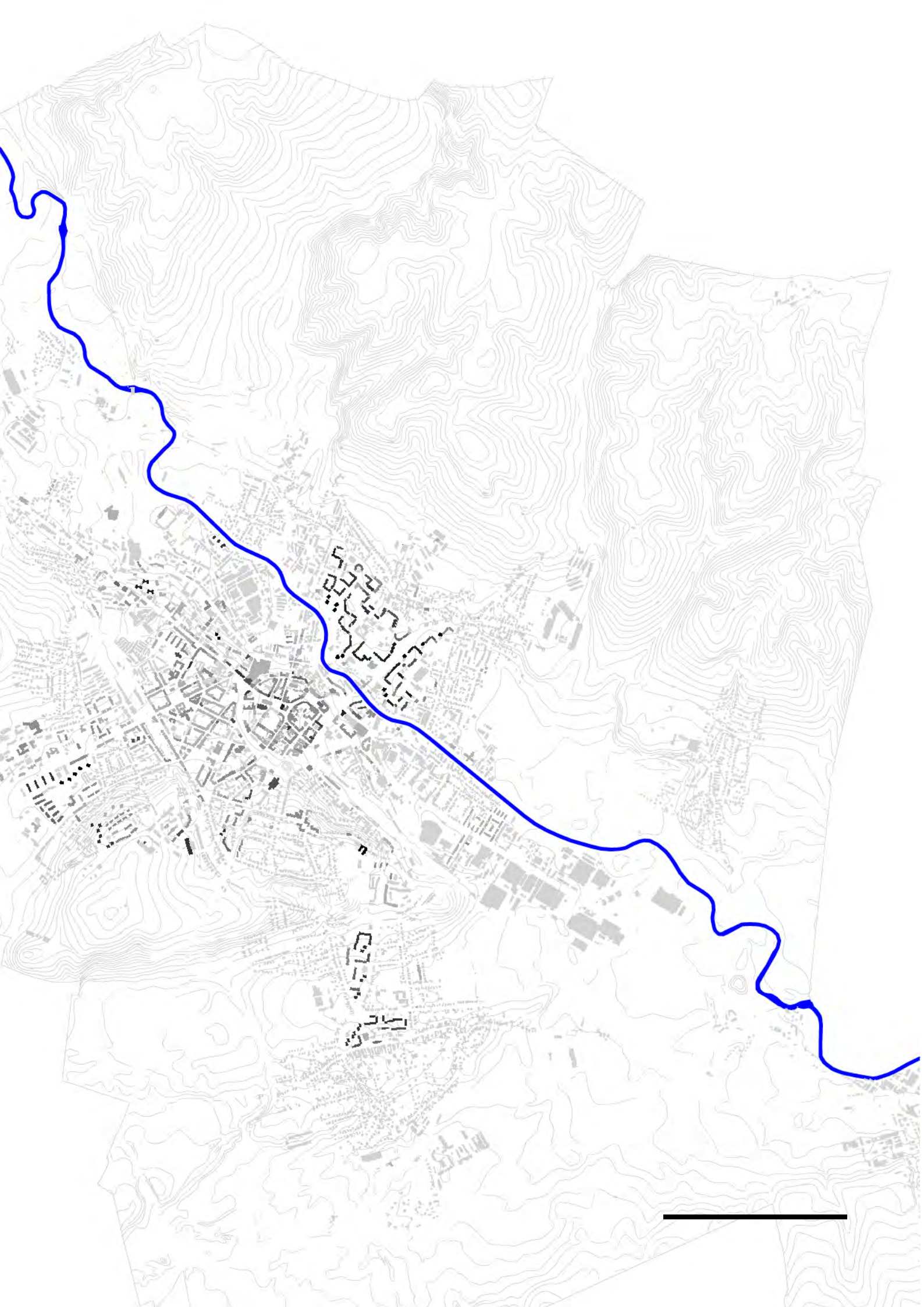
8/ CHARAKTER BŘEHŮ

Řeku však netvoří samotné vodní koryto, ale také břehy a nejbližší okolí, které představují živý a propojený organismus.

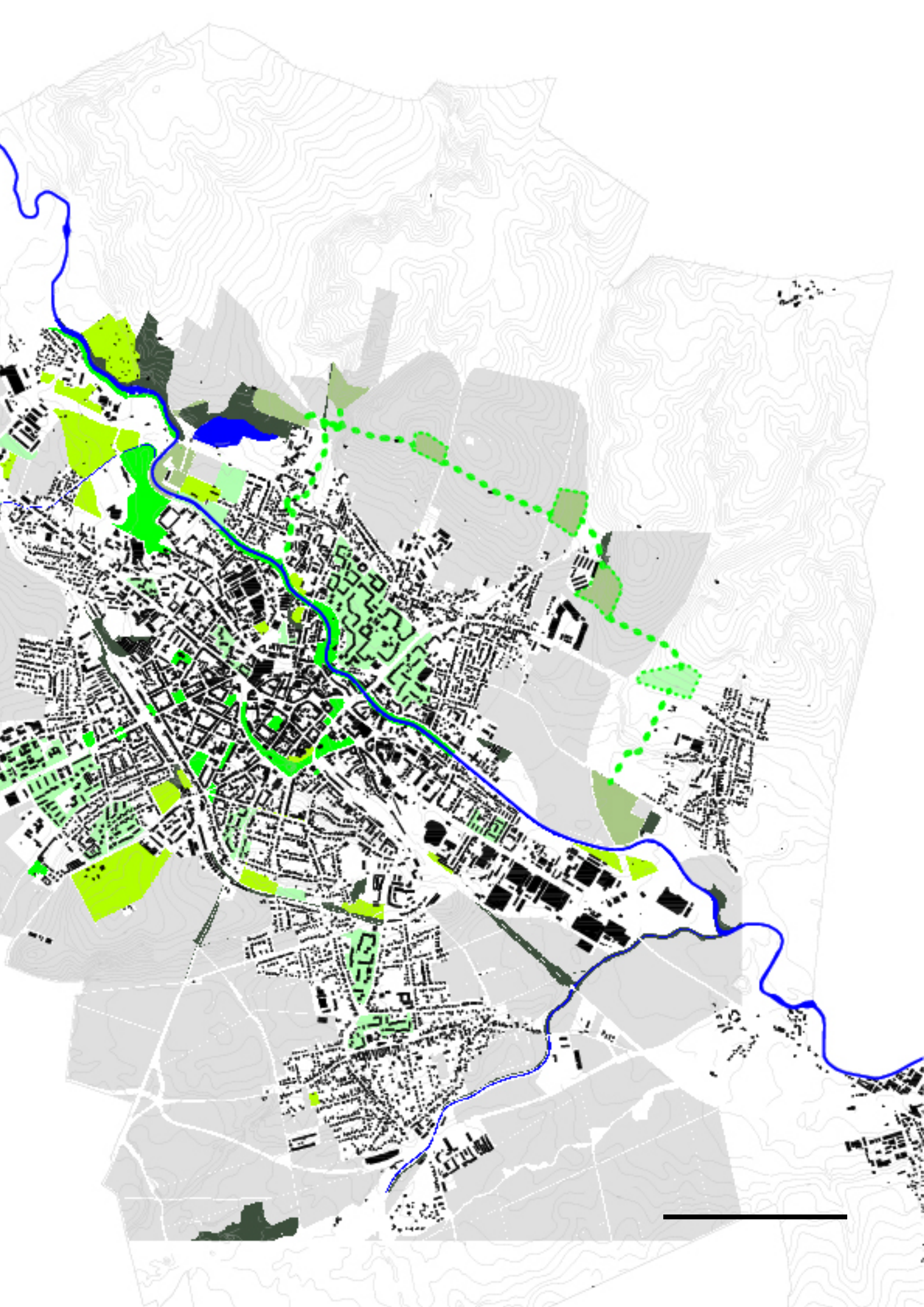
9/ CHARAKTER ZÁSTAVBY

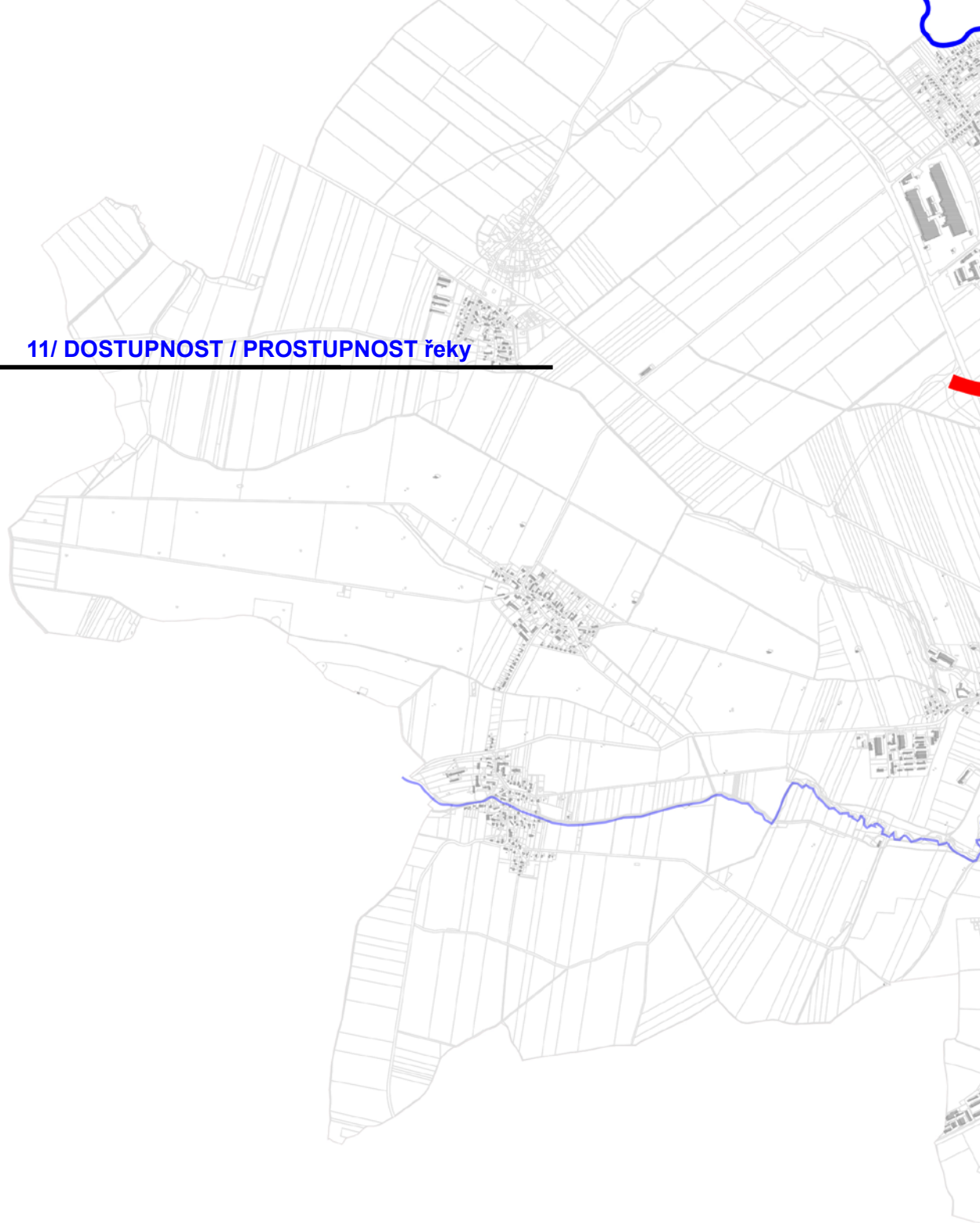

10/ VEGETACE (flora / fauna)

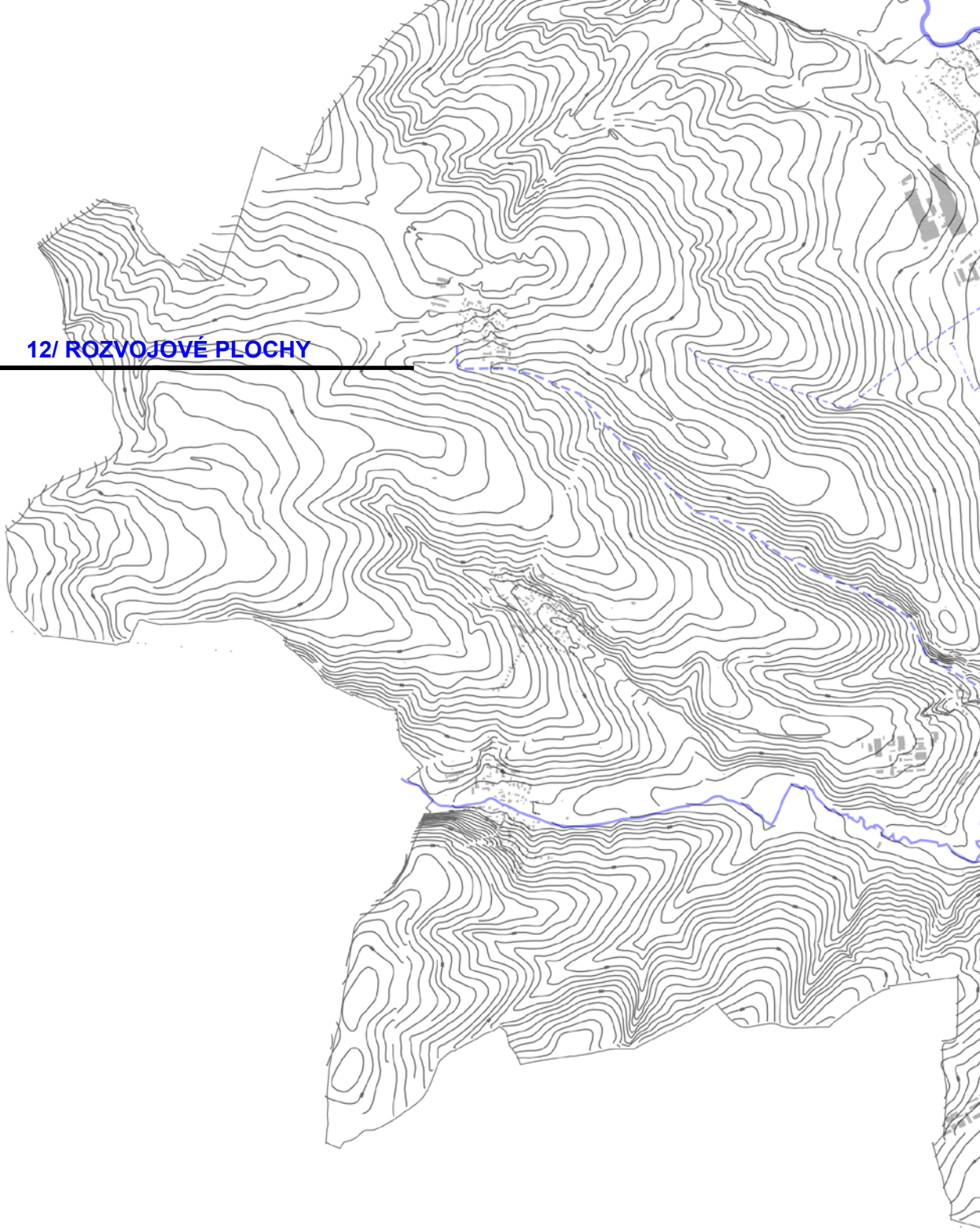

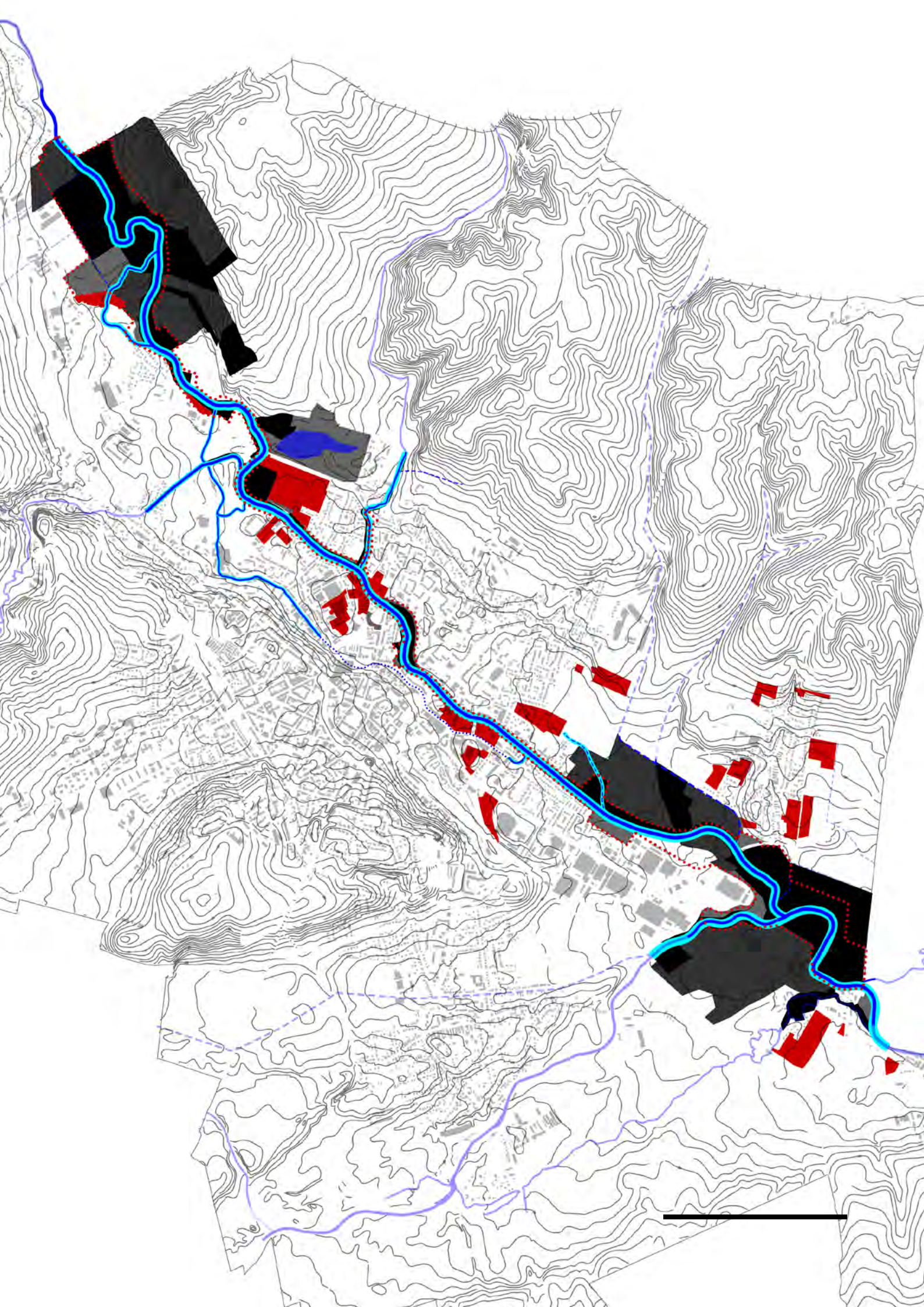
11/ DOSTUPNOST / PROSTUPNOST řeky

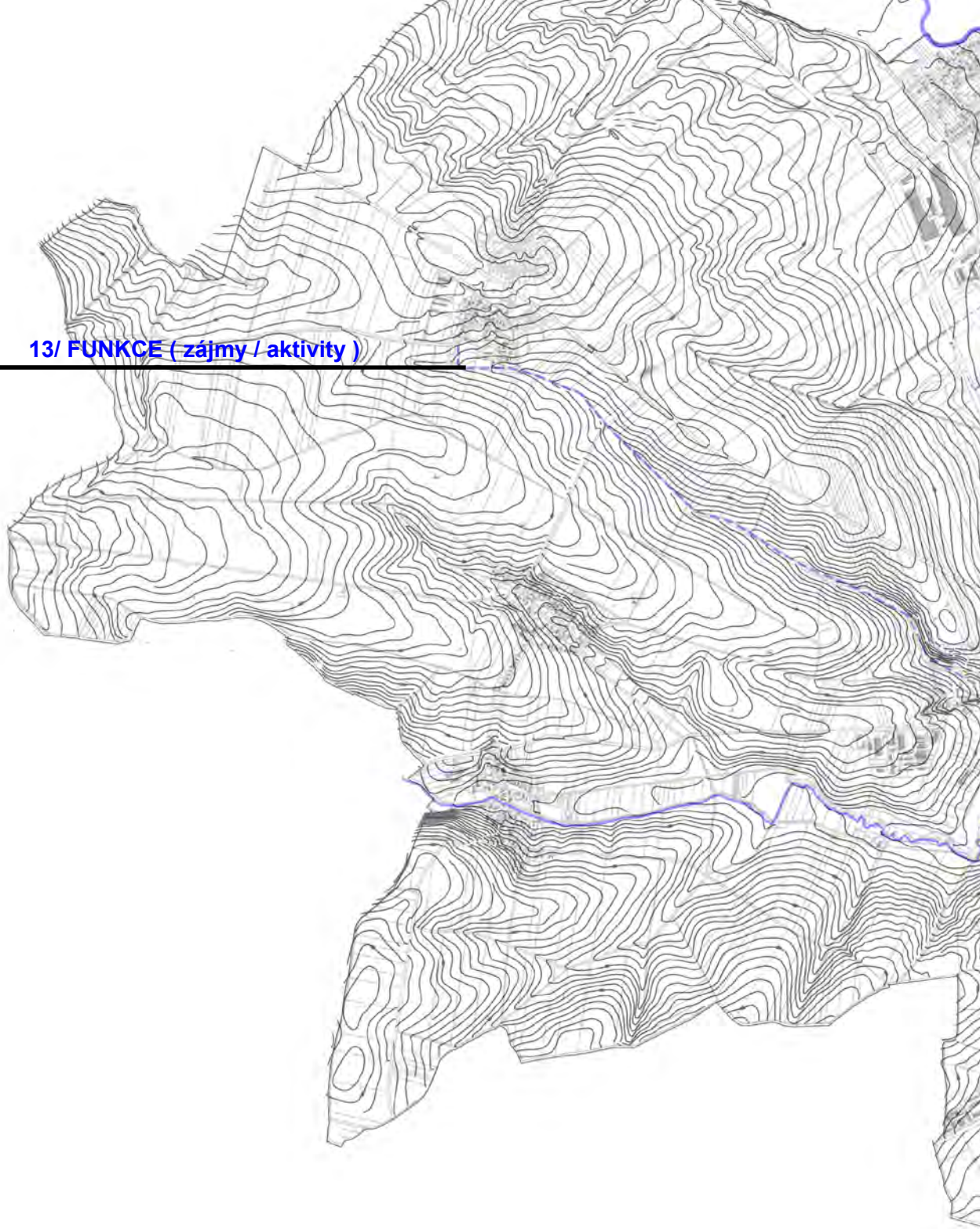

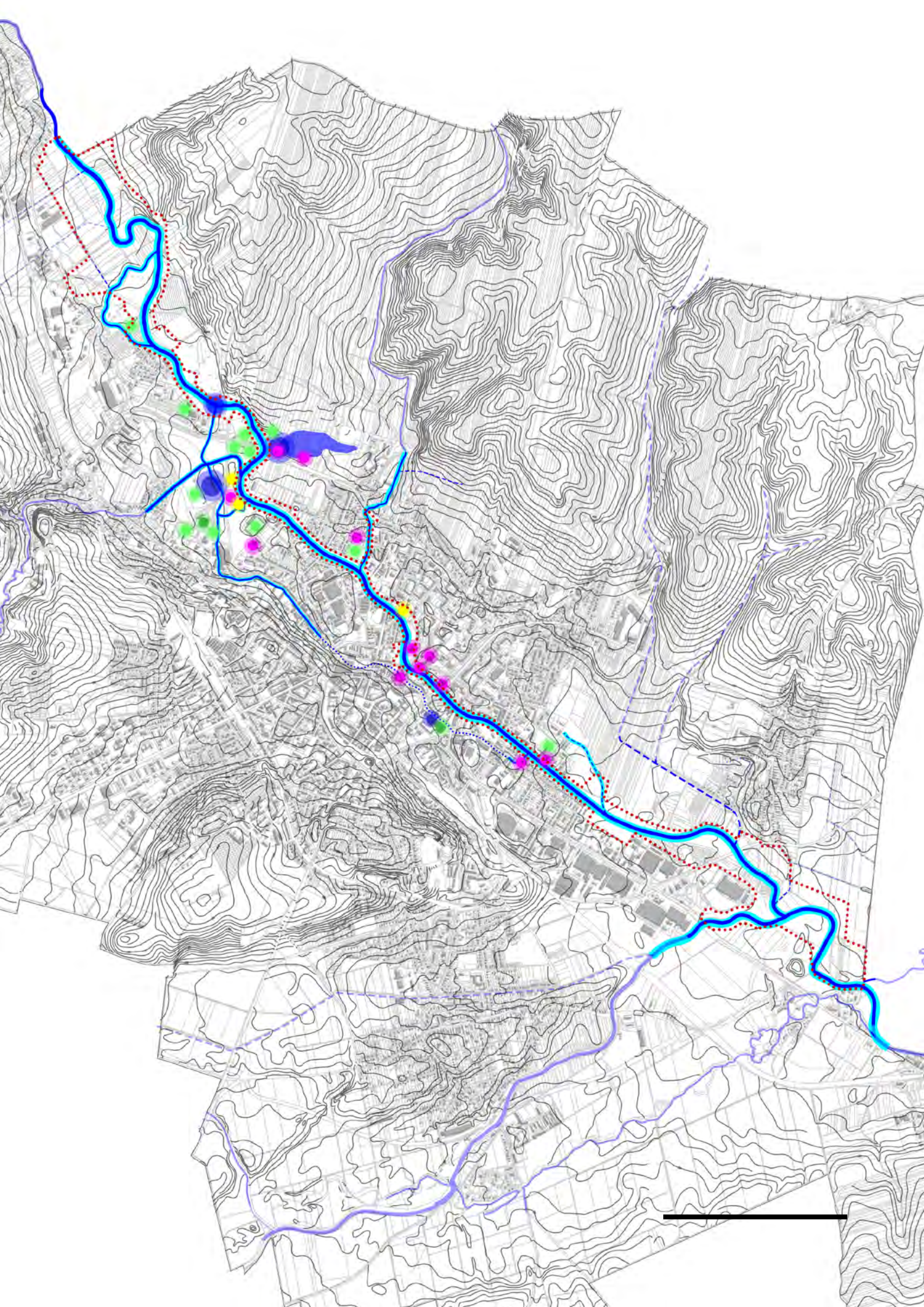
12/ ROZVOJOVÉ PLOCHY

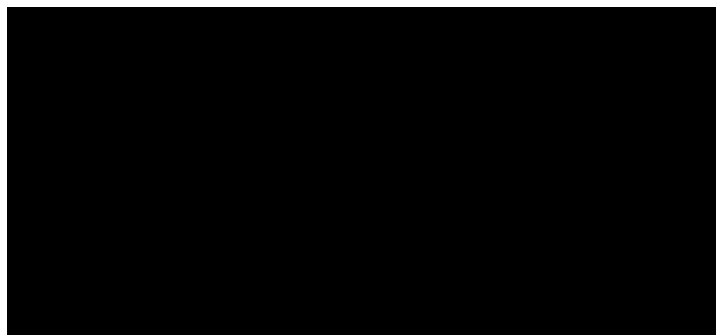

13/ FUNKCE (zájmy / aktivity)

14/ SWOT

S	W
řeka jako kontextuální osa rozvoje sídelní zástavby	řeka jako sekundární prvek rozvoje sídelní zástavby
řeka jako výrazný činitel tváře města	řeka jako pomíjivý aspekt města
přírodě blízké úseky na hranicích katastrálního území	rozsáhlá zemědělská pole na hranicích katastrálního území
zelené koryto říčního pásu	malé množství přirozené vegetace
meandrující břehy na okrajích	napřímené břehy v urbanizovaném prostředí
blízkost řeky k centru města	dostupnost řeky z centra města
počet městských parků a veřejné zeleně	nedostatečné propojení s říční vegetací
rekreace u Stříbrného jezera a vodáctví	koncentrace rekreace na jednom místě
pěší a cyklistické trasy podél řeky	pěší a cyklistické trasy napříč řekou
přítoky a vedlejší toky	vodní plochy
rozsáhlý park městských sadů	minimální zelené plochy
podélné propojení v rámci intravilánu	nedokončené propojení extravilánu
velkorysá říční niva	úzká šířka říční terasy
heterogenita zástavby	homogenita koryta
možnost dotknout se řeky	neschopnost sestoupit k řece
počet mostů	především automobilové dopravy
přívětivé prostředí	lidé bez domova
silné	slabé

O T

řeka jako přírodní páteř zelené infrastruktury sídla

řeka jako živý organismus města

přirozený rozliv na hranicích katastrálního území

přírodě blízký charakter údolní nivy

přirozený pohyb v meandrech řeky

propojení řeky s centrem města

propojení kostry sídlení zeleně

podpora místních rekreací

pěší a cyklistická prostupnost

větvení řeky

k řece přiléhající parky

návaznost okolích měst a vesnic

potenciál rozvoj

nezastavěné území

dostupnost koryta

pěší a cyklistické lávky

konstrukce (plochy zdí) mostů jako umělecké plátna

řeka jako přírodní katastrofa městské infrastruktury sídla

řeka jako umělý kanál města

zábory zemědělského půdního fondu

podmáčené území

zrychlení toku v napřímených částech

odloučení řeky se zbytkem městských částí

napojení sídelní zeleně na krajinnou

roztříštěnost místních rekreací

pěší a cyklistická kolize

vysychání řeky

od řeky vzdálené parky

kolize automobilové a městské dopravy

majeoprávní vztahy

zástavba v záplavovém území

obezřetnost a bezpečí

návaznost na silniční provoz

vandalismus

znečištění vody

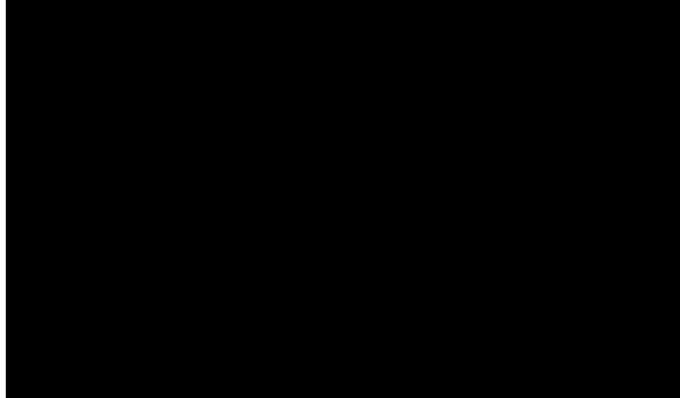
nevhodné a intenzivní hospodaření

eroze

příležitosti

hrozby

VYHODNOCENÍ ANALÝZ řeky

ZÁVĚR

CÍL ANALYTICKÉ ČÁSTI

Cílem diplomního semináře bylo skrze nejrůznější typy analýz získat co nejvíce možných informací o dané lokalitě a na jejich základě vybrat řešené území, jeho kontext v místním prostředí, jeho hranice a návaznosti na okolí. Provéřit možnosti rozvoje a potenciál říční krajiny a skrze tyto poznatky vytvořit teoretický základ pro návrh projektu, podporující stránku přírodní i kulturní a zároveň respektující historii vývoje území a jeho limitů.

CÍL NÁVRHOVÉ ČÁSTI

Cílem diplomního projektu bude obnovení přirozených funkcí a kvalit prostředí říční krajiny, oživení rozvoje místní biodiverzity, vodních a souvisejících ekosystémů a vytvoření prakticky funkčního veřejného prostoru města a jeho rekreace.

Návrh bude navazovat na teoretickou část diplomního semináře a pokusí se tyto informace zpracovat do praxe, ve které bude vycházet z různých charakterů řeky, jejich břehů a okolní zástavby. Skrze tyto charaktery se bude plynule měnit přístup a velikost zásahů do říční krajiny, od přírodních ploch, přes urbanizovaná prostředí až k centru města. V každé z těchto dílčích částí bude návrh vycházet z daných předpokladů, požadavků a funkcí místa a přistupovat k nim individuálně, ale s předpokladem neoddělitelné souhry detailu s celkem.

ZDROJE

ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ

<https://www.opava-city.cz/cz/nabidka-temat/uzemni-planovani/uzemni-planovani/>

<https://www.cuzk.cz/Katastr-nemovitosti.aspx>

MAPOVÉ PODKLADY

<https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/>

<https://mapy.geology.cz/hgcr50/#>

<https://mapy.vumop.cz>

<https://heis.vuv.cz>

<https://en.mapy.cz/zakladni?x=15.6252330&y=49.8022514&z=8>

<https://www.openstreetmap.org/#map=8/49.817/15.478>

<https://ags.cuzk.cz/archiv/>

<https://mapy.opava-city.cz/portal/apps/instant/filtergallery/index.html?appid=1c82eae7a7b34a72bf9d82f039200dfd>

<https://bpej.vumop.cz>

<http://oldmaps.geolab.cz>

PORTÁLY A INTERNETOVÉ STRÁNKY

<https://cs.wikipedia.org/>

<https://www.opava-city.cz/cz/>

<https://www.pod.cz/OhO/index.html>

https://www.pod.cz/atlas_toku/opava.html

<https://sindlar.cz>

<https://eagri.cz/public/portal/>

<https://pamatkovykatalog.cz>

PUBLIKACE

SIOSTRZONEK, Jiří. Opava a její řeka: fotografie a pohlednice do roku 1945. [Frýdek-Místek]: Lukáš Horký - Surbanz, 2019. ISBN 978-80-906351-7-3.

FRANK, Miroslav. Opavsko zblízka: příroda, historie, památky. Vyd. 3., rozš. [Praha]: Nadatur, 2005. ISBN 80-7270-024-3.

SIOSTRZONEK, Jiří. Fotografické zápisky 1937-1967: Opava - město mezi poezií a tragédií : doposud nezveřejněné práce anonymních opavských amatérských fotografů ze sbírky Rudolfa Dybowicze. Opava: Institut tvůrčí fotografie a Centrum multimediální tvorby FPF Slezské univerzity v Opavě ve spolupráci s Opavskou kulturní organizací, [2016]. ISBN 978-80-905991-2-3.

GEBAUER, Josef a ŠRÁMEK, Pavel. Náměstí a ulice města Opavy: historický místopis. Ilustroval Bohumila BEILOVÁ, ilustroval Josef SOLNICKÝ. Opava: Úřad města Opavy, 1990.

JEHLÍK, Jan. Rukověť urbanismu: architektura poznávání a navrhování prostředí. Vydání druhé, upravené. Praha: Ausdruck Books, 2018. ISBN 978-80-270-4920-2.

MELKOVÁ, Pavla; FIALKA, Vladimír; CACH, Tomáš; FREJLACHOVÁ, Kateřina; HARCINÍK, Jan et al. Koncepce pražských břehů. V Praze: IPR Praha, 2014. ISBN 978-80-87931-27-1.

KRATOCHVÍL, Petr. Městský veřejný prostor. Praha: Zlatý řez, 2015. ISBN 978-80-88033-00-4.

